

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

(повне найменування вищого навчального закладу)

Юридичний факультет

(повне найменування інституту, назва факультету (відділення))

Кафедра публічного управління та адміністрування

(повна назва кафедри (предметної, циклової комісії))

«Допущено до захисту»

В.о. завідувача кафедри публічного
управління та адміністрування,
д. держ. упр., професор

_____ Володимир ЄМЕЛЬЯНОВ

“ _____ ” _____ 2025 року

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття ступеня вищої освіти

магістр

(ступінь вищої освіти)

на тему: **МЕХАНІЗМИ ФОРМУВАННЯ ДОВІРИ ГРОМАДЯН
ДО ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ**

Керівник: старший викладач
Малікіна Оксана Анатоліївна
_____ (вчене звання, науковий ступінь, П.І.Б.)

Рецензент: доктор наук з державного
управління, професор
Ємельянов Володимир Михайлович
_____ (посада, вчене звання, науковий ступінь, П.І.Б.)

Виконав: студентка VI курсу групи 635 МЗ
Вівчар Валентина Юріївна
_____ (П.І.Б.)

Спеціальності: 281 «Публічне управління та
адміністрування»
_____ (шифр і назва спеціальності)

ОПП: «Державна служба»

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ФОРМУВАННЯ ДОВІРИ ГРОМАДЯН ДО ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ.....	7
1.1. Поняття та сутність довіри в публічному управлінні.....	7
1.2. Зарубіжний досвід формування довіри до органів публічного управління.....	13
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ МЕХАНІЗМІВ ФОРМУВАННЯ ДОВІРИ ГРОМАДЯН ДО ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ.....	23
2.1. Інституційно-правові механізми формування довіри громадян до органів публічної влади	23
2.2. Комунікативні та цифрові механізми формування довіри громадян до органів публічного управління.....	33
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ФОРМУВАННЯ ДОВІРИ ГРОМАДЯН ДО ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ.....	47
3.1. Оцінка сучасного стану та проблемних аспектів формування довіри.....	47
3.2. Напрямки вдосконалення механізмів формування довіри громадян до органів публічного управління в Україні	58
ВИСНОВКИ.....	68
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	74

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Формування довіри громадян до органів публічного управління є ключовим чинником розвитку ефективної демократії та соціальної стабільності в державі. У сучасних умовах, коли Україна стикається з комплексними викликами – військовою агресією, економічними труднощами, корупційними ризиками та суспільною поляризацією – питання довіри до органів влади набуває особливої ваги. Довіра виступає як соціальний капітал, що визначає готовність населення підтримувати державні ініціативи, брати участь у публічному житті та дотримуватися законодавства.

Аналіз соціологічних досліджень останніх років демонструє нестійкість довіри до ключових інституцій влади в Україні. Так, високий рівень підтримки Президента у кризові періоди змінюється значними коливаннями залежно від політичних рішень та зовнішніх факторів. Водночас довіра до уряду, парламенту, судової системи та правоохоронних органів залишається критично низькою, що підкреслює системні проблеми у взаємодії влади з громадянами. Особливо гостро проявляються труднощі у сфері правосуддя, де формування відчуття справедливості та прозорості процесів залишається слабким.

Важливим аспектом відновлення та зміцнення довіри є використання різноманітних механізмів комунікації та громадської участі: громадські ради, петиції, консультації, громадська експертиза, пресконференції та брифінги представників влади. Ці інструменти забезпечують відкритість, підзвітність та зворотний зв'язок між органами управління та суспільством. Водночас практика показує, що ефективність цих механізмів значною мірою залежить від комплексного підходу, послідовності дій органів влади, а також від активності та обізнаності громадян.

Саме тому дослідження механізмів формування довіри громадян до органів публічного управління є надзвичайно актуальним, оскільки дозволяє визначити ефективні шляхи підвищення легітимності інституцій влади, сприяє розвитку

соціального капіталу та зміцнює стійкість держави у складних соціально-політичних умовах.

Метою магістерської роботи є комплексний аналіз існуючих механізмів формування довіри громадян до органів публічного управління в Україні та визначення ефективних шляхів їх вдосконалення.

Для досягнення мети було визначено наступні **завдання**:

- розкрити поняття та сутність довіри в публічному управлінні;
- дослідити зарубіжний досвід формування довіри до органів публічного управління;
- проаналізувати інституційно-правові механізми формування довіри громадян до органів публічної влади;
- розкрити комунікативні та цифрові механізми формування довіри громадян до органів публічного управління;
- оцінити сучасний стан та проблемні аспекти формування довіри;
- визначити напрямки вдосконалення механізмів формування довіри громадян до органів публічного управління в Україні.

Об'єктом дослідження виступає довіра громадян до органів публічного управління як соціально-політичне явище.

Предмет дослідження - механізми, інструменти та практики формування довіри громадян до органів публічного управління в Україні.

Методи дослідження. Для дослідження механізмів формування довіри громадян до органів публічного управління застосовано комплекс методів, що забезпечують теоретичну й практичну оцінку проблеми. Методи аналізу та синтезу було використано для визначення сутності довіри та принципів її формування. Також було використано контент-аналіз для оцінки прозорості, відкритості та доступності інформації для громадян на офіційних вебресурсів органів державної влади та місцевого самоврядування. Емпіричні методи, включно з аналізом соціологічних опитувань, рейтингів довіри та публічних досліджень, дозволили виявити тенденції зміни рівня довіри громадян. Системно-аналітичний метод був використаний для аналізу законодавчих актів

та нормативних документів. Застосування методу систематизації дозволило узагальнити законодавчу, нормативну документацію і наукову літературу за темою дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів обумовлена тим, що дане дослідження є спробою комплексного аналізу механізмів, інструментів та практики формування довіри громадян до органів публічного управління в Україні.

Основні положення дослідження, що визначають наукову новизну одержаних результатів, полягають в наступному:

- уточнено поняття «довіра громадян до органів публічної влади», під яким слід розуміти стійке переконання громадян у тому, що державні інституції діють професійно, добросовісно й відповідально, забезпечуючи дотримання прав, виконання публічних обов'язків та реалізацію суспільних інтересів; це комплексне соціально-психологічне ставлення, сформоване на основі оцінки ефективності, передбачуваності та відкритості влади, а також можливості громадян впливати на управлінські процеси;

- запропоновано напрямки удосконалення механізмів формування довіри громадян до органів публічного управління в Україні через ухвалення спеціальних законів про участь громадян (громадські слухання, місцеві ініціативи, публічний контроль, загальні збори) для чітких і прозорих процедур взаємодії влади та громади, запровадження єдиних стандартів відкритості органів влади, ведення регулярної оцінки комунікації органів влади (включаючи прозорість, доступність інформації та рівень громадської участі), створення щорічного Національного звіту про довіру до влади з аналітикою, індексами прозорості та рекомендаціями.

Практичне значення одержаних результатів. Положення і висновки роботи можуть бути використані для подальшого науково-теоретичного дослідження механізмів формування довіри громадян до органів публічного управління в Україні, а також у навчальному процесі під час навчання фахівців з публічного управління.

Особистий внесок магістранта. Магістерська робота є самостійним завершеним дослідженням. Наукові положення, розробки, результати, висновки і рекомендації отримані автором самостійно.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та висновки дослідження апробовано у формі доповіді на XXVIII Всеукраїнській щорічній науково-методичній конференції «Могилянські читання – 2025: Досвід та тенденції розвитку суспільства в Україні: глобальний, національний та регіональний аспекти (м. Миколаїв, листопад 2025 р.) на тему: «Міжнародні практики формування довіри до державних інституцій у демократичних країнах».

Структура роботи зумовлена її метою та завданнями і складається зі вступу, трьох розділів, що мають шість підрозділів, висновків та списку використаних джерел (67 найменувань). Загальний обсяг роботи становить – 81 сторінку, з яких 71 – основного тексту.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ФОРМУВАННЯ ДОВІРИ ГРОМАДЯН ДО ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

1.1. Поняття та сутність довіри в публічному управлінні

Довіра, як психологічний феномен, базується на взаємній повазі та готовності до конструктивної взаємодії, що передбачає емоційну відкритість, доброзичливий характер стосунків і переконання в моральності партнера. Вона виконує ключову регулятивну роль у міжособистісних відносинах, забезпечуючи соціетальну, інтегративну, інтерактивну, комунікативну, адаптаційну та прогнозуючу функції. Завдяки цьому довіра стає фундаментом для розвитку більшості професійних, ділових та дипломатичних взаємин.

У цьому контексті можна погодитися з позицією О. Кожемякіної, яка підкреслює соціетальну функцію довіри, що сприяє інтеграції людей із різними потребами та ціннісними орієнтаціями. Механізм цієї інтеграції базується на генералізації мотивів щодо довіри, що дозволяє ефективно координувати спільні дії в складному соціальному середовищі. Довіра виступає засобом адаптації до непередбачуваних соціальних обставин і спрощує розуміння взаємодіючих сторін [10, с. 164].

При визначенні об'єкта, предмета та суб'єкта довіри, її ключових функцій, методів та напрямів розвитку, необхідно враховувати міжнародний досвід формування культури довіри. У демократичних суспільствах із розвинутим громадянським суспільством процес формування довіри відбувається з урахуванням етноментальних типів орієнтації, а також взаємозв'язку структурних компонентів довіри.

Когнітивна складова довіри пов'язана з уявленнями про надійність партнера та прогнозування його поведінки, тоді як емоційна компонента визначається очікуванням партнерської, доброзичливої та емпатійної взаємодії.

Поведінкова складова передбачає намір здійснювати конструктивні дії щодо партнера та превентивні дії стосовно себе і конкретних обставин. Разом ці компоненти формують цілісну систему довіри, яка забезпечує ефективність соціальних та професійних взаємодій [14, с. 141].

Найвідоміші концепції формування соціальної довіри розглянуто в працях Ф. Фукуями, який зазначає, що довіра, народжуючись в особистісних взаєминах, може накопичуватися на середньому рівні соціальної взаємодії – рівні громадянського суспільства – і привести до створення атмосфери довіри в суспільстві. Це та ключова характеристика розвиненого людського суспільства, що виявляється як на індивідуальному рівні, так і на рівні соціальному. Саме довіра, а не ринкові відносини чи національні традиції, визначає прогрес, успіх «самореалізації» конкретного суспільства.

У концепції Е. Гідденса, довіра розглядається як інтегральне настановлення практичної свідомості, що організовує і спрямовує дії людей у «суспільстві ризику», допомагає суб'єктам конструювати свій соціальний простір, дає змогу орієнтуватися в неструктурованому світі і виявляється на персоніфікованому рівні (довіра до людей, співпраця, взаємовідповідальність, упевненість у чесності інших) і рівні довіри до абстрактних систем (довіра до організацій, інститутів, підсистем соціуму) [22, с. 149].

Досліджуючи сутність політичної довіри, А. Карнаух та Л. Зайченко виокремлюють низку її ключових складників. По-перше, політична довіра виступає важливим ресурсом розвитку та передумовою досягнення політичної консолідації й соціальної злагоди. По-друге, вона є фундаментом стабільності політичної влади в довгостроковій перспективі. По-третє, довіра формує механізм легітимації влади, забезпечуючи підтримку політичного курсу органів державної влади, їхніх стратегій економічного розвитку та соціальної політики. Нарешті, політична довіра виступає чинником демократичного розвитку суспільства [8, с. 64].

Водночас авторки підкреслюють, що для повного розуміння політичної довіри необхідно враховувати її психологічний та політико-культурний виміри.

Вони наголошують, що політична довіра пов'язана з впевненістю громадянина у власному політичному виборі та готовністю підтримувати певні політичні сили, суб'єктів та їхні програмні положення. Ступінь довіри значною мірою визначається політичною свідомістю й культурою громадян, а також їхнім ставленням до конкретних учасників політичного процесу [8, с. 64].

У науковій літературі сформувалися декілька підходів до аналізу феномену довіри, зокрема політичної довіри. Серед них виділяють інституційний підхід, який поєднує положення інституціоналізму та неоінституціоналізму; політико-культурний підхід; а також концепцію соціального (і політичного) капіталу. Ці підходи акцентують увагу на поєднанні детермінант довіри - культурологічних, інституційних і соціальних - та її вимірів на різних рівнях: мікрорівень (особистість) і макрорівень (група, суспільство).

У рамках інституційного підходу, представниками якого є Дж. Коулман, Д. Старк, К. Шепсла та інші, довіра до політичних інститутів розглядається як наслідок їхньої ефективної роботи та здатності задовольняти потреби суспільства. Громадяни делегують інституціям і конкретним особам «кредит довіри», наділяючи їх владою, що зобов'язує виконувати покладені на них функції. На мікрорівні увага зосереджується на конкретній особистості, що отримала повноваження представляти інтереси громадян, тоді як на макрорівні довіра формується через оцінку ефективності державного управління в цілому, включаючи систему політичних інститутів, лідерів та «правил гри», які регулюють політичний процес [19, с. 17].

Науковці М. Назаренко та А. Левицький відзначають, що формування політичної довіри визначається низкою ключових чинників. Перш за все, це політична консолідація, яка проявляється у стабільних демократичних відносинах між органами влади, політичними інститутами та громадянами. Вона забезпечує взаєморозуміння та інтеграцію суспільства у політичний процес [15, с. 49].

Другим важливим фактором є політична передбачуваність, що передбачає відповідність дій політичних інститутів і діячів очікуванням громадян.

Дотримання встановлених обов'язків і функцій політичних суб'єктів підвищує рівень довіри та сприяє прогнозованості політичного середовища. Третім чинником виступає політична стабільність, що забезпечується суворим дотриманням законів та закріплених нормативних правил, які є обов'язковими для всіх членів суспільства. Стабільність правового поля формує у громадян упевненість у справедливості та послідовності політичного процесу.

Не менш значущим є фактор політичної участі, що характеризує ступінь залученості громадян у суспільно-політичні процеси. Активна участь громадян підвищує легітимність політичних рішень і сприяє відчуттю спільної відповідальності за розвиток держави. Нарешті, важливу роль відіграє політична партисипативність, яка передбачає організацію якісного діалогу між суспільством і владою. Вона створює можливості для громадян висловлювати власну думку та впливати на формування та реалізацію державної політики, що, у свою чергу, зміцнює довіру до політичних інститутів [15, с. 49–50].

Довіра громадян до державних інституцій ґрунтується на переконанні, що вони виконують свої повноваження професійно, чесно та справедливо, забезпечуючи захист прав і інтересів населення. Ключовими умовами формування такої довіри є компетентність органів влади, їхня добросовісність у взаємодії з громадянами та прозорість процесів ухвалення рішень. Поєднання цих чинників створює відчуття стабільності та послідовності державної політики, що підсилює впевненість у здатності держави адекватно реагувати на суспільні виклики.

Як відзначає В. Оришук, процес формування довіри має кілька вимірів. По-перше, громадяни співставляють реальні результати діяльності влади з попередніми обіцянками та очікуваннями. Якщо політика зводиться до гучних, але декларативних заяв або імітаційних дій (симулякрів), які не приносять реальних змін у повсякденне життя, рівень довіри неминуче зменшується. По-друге, стабільність інституцій передбачає спроможність держави забезпечити безпеку та прогнозованість суспільних процесів, що прямо впливає на готовність громадян підтримувати державні ініціативи та відповідально виконувати свої

обов'язки. По-третє, важливим елементом є залучення населення до вироблення рішень: публічні обговорення, громадські слухання та цифрові інструменти участі підсилюють відчуття спільної відповідальності та дають громадянам можливість впливати на управлінські процеси [20, с. 66-67].

Як підкреслюють І. Свідерська та В. Дидів, рівень довіри громадян безпосередньо залежить від того, наскільки ефективно держава - тобто чинна влада - здатна задовольняти їхні основні потреби. За умов тривалої нестабільності або несприятливих зовнішніх факторів зростає ризик появи запиту на так званого «доброго чарівника», від якого очікують миттєвого й легкого розв'язання всіх проблем [53, с. 108]. У межах теорії симулякрів це можна трактувати як формування суспільного запиту не на реальні зміни, а на їхні переконливі візуальні чи комунікаційні моделі, що створюють ілюзію безпеки та швидкого прогресу.

У цьому контексті урядові звіти, презентації реформ та масштабні інформаційні кампанії нерідко виступають у ролі симулякрів. Вони формують враження активної діяльності та значних досягнень, хоча на практиці результати можуть бути доволі обмеженими. Наприклад, запуск онлайн-сервісів для громадян часто подається як ознака модернізації державного управління, однак за відсутності зручності, доступності чи ефективності такі інструменти стають переважно символічними, а не практичними поліпшеннями.

З точки зору симуляції управлінських процесів, широке використання медіа та цифрових платформ для створення образів відкритості, прозорості чи діалогу з громадянами часто заміщує реальні трансформації. Це формує нові проблеми у взаємодії між суспільством і державою: коли увага зосереджується на зовнішньому ефекті, існує ризик ігнорування глибших і необхідніших реформ, які потребують більше часу, ресурсів і політичної волі [20, с. 67].

Коли уряди є прозорими, підзвітними та залучають громадськість до участі, це має багато переваг для громадськості, зокрема такі:

- прозорий уряд дозволяє громадянам розуміти державні витрати та те, як приймаються рішення;

- підзвітний уряд підтримує добросовісність уряду з метою задоволення суспільних очікувань щодо діяльності та результатів.

Як відзначають А. Кузьмич та О. Кузьмич, значну роль у формуванні довіри відіграють інституційні та соціальні чинники, зокрема:

– Прозорість діяльності влади. Відкритість роботи державних органів забезпечує громадянам доступ до повної й достовірної інформації щодо процесів ухвалення рішень, використання бюджетних ресурсів та інших аспектів публічного управління, що зміцнює відчуття довіри й передбачуваності.

– Підзвітність. Наявність дієвих інструментів громадського та інституційного контролю за діяльністю органів влади мінімізує корупційні ризики та формує переконання громадян у відповідальності й чесності посадових осіб.

– Ефективність управління. Рівень якості публічних послуг, здатність органів влади оперативно реагувати на потреби населення і забезпечувати стабільність управлінських процесів істотно впливають на оцінку професійності та компетентності державних інституцій.

– Соціальний капітал. Ступінь згуртованості суспільства, наявність активних інститутів громадянського суспільства та їхня участь у публічних процесах сприяють формуванню довіри громадян до влади, оскільки зміцнюють відчуття спільної відповідальності й взаємодії між державою та громадою [12, с. 67].

Отже, довіра в публічному управлінні є багатовимірним соціально-психологічним явищем, що поєднує когнітивні, емоційні та поведінкові компоненти й формується під впливом інституційних, культурних та політичних чинників. Вона визначається ефективністю, професійністю та добросовісністю органів влади, а також відповідністю їхніх дій очікуванням громадян. Наявність довіри забезпечує стабільність політичної системи, сприяє демократичному розвитку та підвищує рівень залученості громадян у процеси публічного управління.

1.2. Зарубіжний досвід формування довіри до органів публічного управління

У демократичних суспільствах зміни в довірі до державних інституцій можуть відображати зростаючий розрив між очікуваннями громадян та тим, що вони забезпечують. Хоча не існує універсального засобу для побудови довіри, підвищення рівня довіри разом зі здоровим рівнем громадського контролю сприяє впровадженню державної політики, сприяє соціальній згуртованості та об'єднує людей навколо спільних цілей. Зміцнення довіри до державних інституцій шляхом належного державного управління залишається головним пріоритетом для багатьох урядів країн ОЕСР.

В ОЕСР діє Рамкова програма ОЕСР щодо чинників (рушійних сил) довіри до державних установ. Кожні два роки в країнах ОЕСР проводять опитування громадян щодо довіри до органів влади. Після дослідження рушійних сил довіри до державних установ 2021 року уряд Нової Зеландії виділив ресурси для моніторингу детермінант довіри та їх співвіднесення з даними соціально-економічних характеристик. Аналогічно, Колумбія використала дані Опитування довіри ОЕСР 2021 року як базову точку для моніторингу своєї Національної стратегії розвитку. Естонія встановила конкретні числові цілі щодо довіри до національного та місцевого уряду та Рійгікогу (парламенту), які наразі виводяться з Євробарометра, як показники моніторингу у своїй довгостроковій стратегії розвитку «Естонія 2035». У Мексиці Федеральний кабінет громадської безпеки та кабінет безпеки Мехіко використовують дані про довіру в рішеннях, що стосуються покращення ефективності та довіри, а також зменшення корупції; а Національна комісія вищих судів правосуддя посилається на статистику щодо довіри до судової системи в політиці покращення соціальної довіри до суддів та місцевих судів. А у Швеції кілька результатів Опитування довіри 2021 року, пов'язаних із довірою, були представлені в законопроекті урядового бюджету для парламенту [58].

Ірландія використала Рамкову програму ОЕСР щодо рушійних сил довіри для формування своєї Стратегії трансформації державної служби до 2030 року. Ця стратегія чітко зобов'язується дотримуватися рушійних сил довіри в державному управлінні, визначених ОЕСР, і називає суспільну довіру одним із шести головних результатів. Аналогічно, Норвегія ініціювала свою Реформу довіри у 2022 році, реформу управління державним сектором, яка має на меті підвищити суспільну довіру шляхом покращення компетентності уряду, зосереджуючись на реагуванні

Ірландія використала Рамкову програму ОЕСР щодо рушійних сил довіри для формування своєї Стратегії трансформації державної служби до 2030 року. Ця стратегія чітко зобов'язується дотримуватися рушійних сил довіри в державному управлінні, визначених ОЕСР, і називає суспільну довіру одним із шести головних результатів [59]. Аналогічно, Норвегія ініціювала свою Реформу довіри у 2022 році, реформу управління державним сектором, яка має на меті підвищити суспільну довіру шляхом покращення компетентності уряду, зосереджуючись на реагуванні [60].

Фінляндія інституціоналізувала національні діалоги за зразком «Діалогів про локдаун», що проводилися під час пандемії COVID-19. Аналогічно, Латвія організувала кілька тренінгів для «фасилітаторів публічного діалогу», а в серпні 2023 року Державна канцелярія розпочала серію національних дискусій з громадянами щодо питання довіри за фінською моделлю. Основні висновки цих діалогів були представлені членам парламенту. Ірландія використала результати опитування, щоб адаптувати свої ініціативи до конкретних потреб та проблем різних груп населення. Нижчий рівень довіри серед молоді спонукав уряд до створення молодіжних асамблей для інформування урядової політики з таких питань, як зміна клімату та штучний інтелект. Ірландський уряд також орієнтувався на молодь у своїх публічних консультаціях для покращення розвитку цифрових державних послуг шляхом партнерства з волонтерськими організаціями [65].

У 2023 році ОЕСР провели масштабне дослідження ставлення громадян до урядів своїх країн. У країнах ОЕСР, що брали участь у дослідженні, приблизно чотири з десяти осіб (39%) виявляють високу або помірно високу довіру до свого національного уряду, тоді як 44% повідомляють про низьку довіру або відсутність довіри. Однак рівні довіри значно різняться залежно від країни. У Люксембурзі (56%), Мексиці (54%) та Швейцарії (62%) більшість повідомляють про високу або помірно високу довіру до свого національного уряду, тоді як в третині опитаних країн ця частка становить менше 35%. Правоохоронним органам, як правило, довіряють більше, ніж політичним. Більше половини населення країн ОЕСР, що брали участь у дослідженні, мають високу або помірно високу довіру до судів та судової системи (54%). Довіра як до державної служби, так і до місцевого самоврядування становить 45%, а до національного парламенту – лише 37% [61].

Це дослідження показало, що уряд країн ОЕСР дедалі більше переосмислюють надання державних послуг, щоб поставити користувачів у центр уваги, та проводять фінансовий моніторинг витрати на утримання державного апарату задля оптимізації структур органів влади.

ОЕСР розробила унікальну політичну та аналітичну рамку для розуміння та вимірювання ключових чинників громадської довіри за двома напрямками. По-перше, компетентність – здатність уряду реагувати та його надійність у наданні державних послуг та передбаченні потреб. І, по-друге, цінності – принципи уряду щодо доброчесності, відкритості та справедливості. Фінляндія є другою країною – після Кореї у 2018 році – яка застосувала цю систему та детальніше дослідила, що зумовлює довіру громадян до її державних інституцій.

Рівень громадської довіри у Фінляндії наразі є одним із найвищих у країнах ОЕСР. Під час кризи COVID-19 довіра фінів до різних рівнів влади та державної служби залишалася високою, що сприяло відповіді національної політики на пандемію. Тим не менш, з 2007 року спостерігаються ознаки повільного, але стабільного зниження довіри до уряду [58].

У Чилі Рамкова політика посилення довіри ґрунтується на модернізації державного порядку денного на 2022-2026 роки, яку очолює Міністерство фінансів. Основна мета порядку денного - відновити довіру до державних установ та їх легітимність за допомогою 30 конкретних ініціатив, спрямованих на зміцнення компетентності уряду та просування цінностей державного управління. Ці ініціативи зосереджені на модернізації державної робочої сили, покращенні надання державних послуг, орієнтованих на людей, зміцненні потенціалу місцевих та регіональних органів влади, адаптації державного управління до цифрової ери, посиленні прозорості та доброчесності, а також підвищенні ефективності державних витрат та продуктивності держави [67].

У 2018 році Чилі створила спеціальну схему державного управління для сучасної та демократичної держави, яка включає зовнішню Раду для врахування зусиль модернізації держави та консультування Президента щодо пріоритетних дій, а також Комітет, до складу якого входять усі державні установи, що відіграють стратегічну роль у розробці, впровадженні та моніторингу ініціатив модернізації.

У 2019 році чилійський парламент прийняв закон про цифрову трансформацію держави, який зобов'язав державні установи перейти на безпаперовий документообіг для всіх адміністративних послуг на національному та субнаціональному рівнях, а також оцифрувати адміністративні процедури, підтримуючи надання швидших, простіших та ближчих послуг для громадськості. У 2023 році Чилі прийняла свою першу Національну стратегію щодо державної доброчесності на 2023-2033 роки. Стратегія складається з п'яти основних напрямків: державна служба, державні ресурси, прозорість, політика та приватний сектор, а також включає показники рівня результатів для всіх заходів та запланованих цілей.

Шостий План дій «Відкрита держава» Чилі демонструє гарний приклад того, як залучити громадян до спільного творення. Він залучає людей через дві ключові ініціативи: їх запросили запропонувати відповідні виклики для включення до плану, зосереджуючись на питаннях, що безпосередньо впливають

на громадянське суспільство, а також обговорити доцільність, виконання та реалізацію попередньо обраних викликів для Плану дій [67].

Завдяки Австралійській програмі реформування державної служби, уряд прагне побудувати сильнішу державну службу, яка забезпечує кращі результати для громади та сприяє довірі до державних установ. Реформа керується пріоритетами доброчесності, спроможності, справжньої зосередженості на людях та бізнесі, а також робочого місця, яке приваблює, підтримує та утримує персонал. Програма встановлює стандарт того, до чого має прагнути взаємодія з громадськістю як основна характеристика державної служби, та підтримує здатність надавати політику та послуги, орієнтовані на людину.

Слід відзначити, що Австралійська державна служба має Хартію партнерства та взаємодії, Керівництво з належної практики та інструмент самооцінки, що допомагає державним службовцям та установам у визначенні принципів та практик для досягнення якісної зовнішньої взаємодії та справжнього партнерства у розробці політики з людьми, громадами, неурядовим сектором, академічними колами та промисловістю. Також розробляються конкретні рекомендації та рамки для побудови справжніх партнерських відносин з корінними народами Австралії [66].

Протягом 2021–2022 років майже половина країн Європейського Союзу активізувала діяльність у сфері запобігання корупції, ухвалюючи нові або оновлюючи чинні стратегії, законодавчі акти, нормативні документи та етичні кодекси. У цей самий період щонайменше десять держав-членів ЄС затвердили ключові стратегічні документи, програми та міжвідомчі угоди, спрямовані на модернізацію системи публічного управління (табл. 1) [5, с. 489].

Таблиця 1

Основні стратегії, програми та угоди реформування публічного адміністрування країн ЄС [5, с. 489]

Країна	Короткий опис
Хорватія	Мета Стратегії цифрової Хорватії до 2032 року, прийнятої в грудні 2022, - керувати цифровою трансформацією хорватського суспільства та економіки на наступне десятиліття. Стратегія визначає стратегічні цілі цифрового переходу економіки, цифровізації державного управління та правосуддя, цифрового підключення (широкосмугові електронні комунікаційні мережі) та розвитку цифрових навичок і робочих місць
Чехія	Стратегія «Клієнт-орієнтоване державне управління 2030» окреслює пріоритети чеського державного управління в довгостроковій перспективі.
Ірландія	Стратегія «Making innovation real» (2020) спрямована на впровадження інновацій на державній службі. Стратегія «Оновлення державної служби до 2030 року» деталізує цілі та ініціативи для прогресу кожного із стратегічних пріоритетів: надання послуг; використання цифрових технологій та інновацій; державна служба, робоче місце. Connecting Government 2030 - це нова цифрова стратегія для обслуговування громадськості.
Литва	Програма розвитку державного врядування на 2022-2030 рр. має на меті зміцнити систему управління кадрами в органах державного управління; підвищити ефективність та відкритість державного управління; пошук інноваційних шляхів вирішення проблеми управління та державної політики, які можуть підвищити ефективність та ефективність державного управління; покращити якість послуг, що на
Данія	«Реформа місцевого самоврядування» (2021) забезпечує близькість державних послуг для населення, яке проживає в менших містах або сільській місцевості.

Як відзначають українські науковці В. Ємельянов та В. Сухарніков, поряд із цим, у 2021–2022 рр. низка держав-членів ініціювала комплексні міжурядові стратегії або довгострокові програми розвитку. До них належать: Коаліційна угода уряду Болгарії на 2021–2025 рр., Національна стратегія розвитку Естонії до 2035 року, Програма уряду Хорватії на 2020–2024 рр., стратегічний документ Ірландії «Наше спільне майбутнє» (2022), Політичний маніфест уряду Мальти (2022), Річна урядова програма Словенії, а також Стратегія довгострокового

розвитку Іспанії до 2050 року. І саме комплексність та системність реформ, реалізованих у країнах ЄС у сфері публічного адміністрування в 2021–2022 роках, сприяли помітному зростанню рівня довіри громадян до державного управління. Позитивна динаміка фіксується майже в усіх державах-членах, за винятком Італії та Португалії, де показники залишилися на попередньому рівні або дещо знизилися. Найвищі позиції у рейтингах довіри посіли Люксембург, Данія та Фінляндія, тоді як найнижчий рівень довіри продемонструвала Греція [5, с. 489].

Європейський аналітик М. Маскеріні вказує, що довіра до структур ЄС фактично зросла з початку пандемії COVID-19, але все ще залишається на низькому рівні (рис.1.1.) [64].

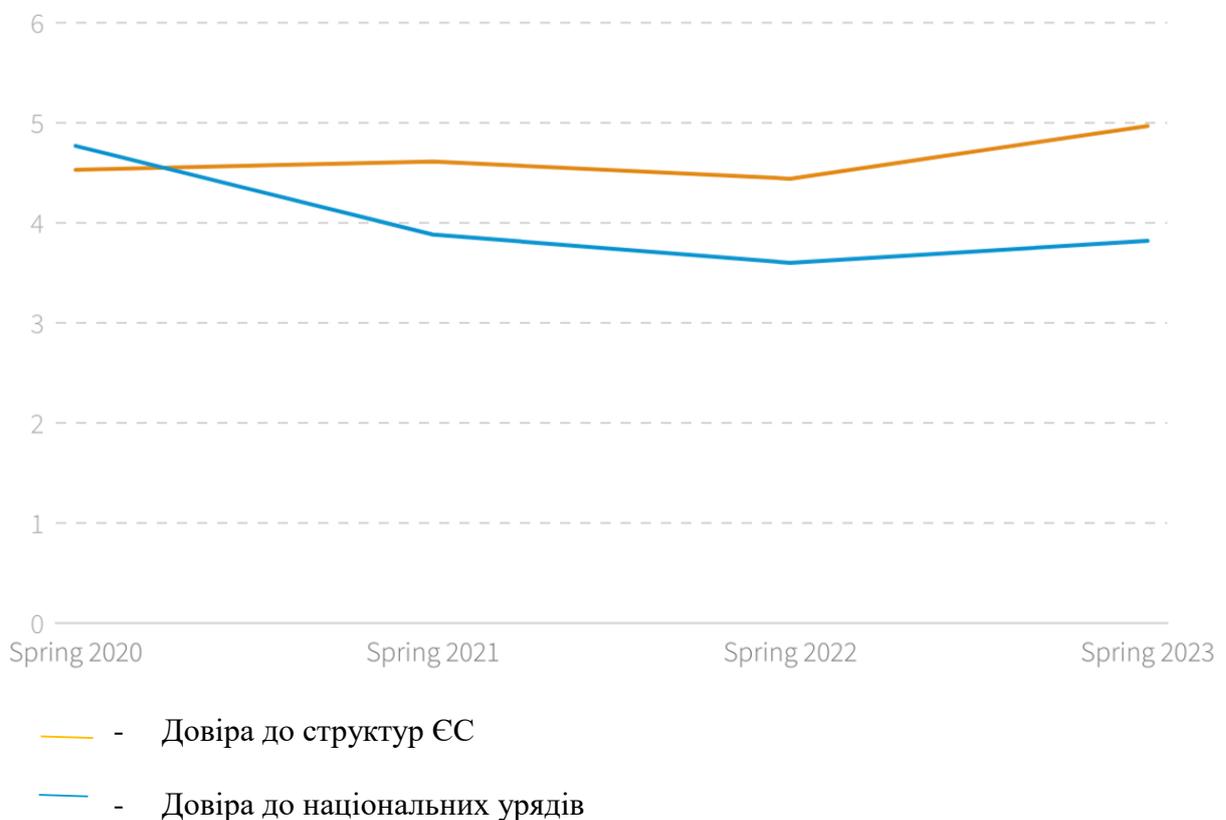

Рис.1.1. Рівень довіри громадян країн-членів ЄС (2020-2023 рр.) [64]

У 2024 році в Канаді прийнято Стратегію довіри та прозорості уряду Канади, яка визначає загальнодержавний план зміцнення довіри громадськості до федеральних інституцій. Зокрема, громадська довіра буде зміцнюватися шляхом сприяння культурі відкритості в усіх федеральних урядових установах, модернізації політики та практики, що підтримують підвищення підзвітності та

прозорості, а також подальшого забезпечення участі громадськості, де це можливо та доречно [62].

Прийняття основних принципів, досягнення стратегічних цілей та виконання зобов'язань, викладених у Стратегії довіри та прозорості в Уряді Канади, сприятимуть зміцненню громадської довіри та забезпечать збереження сили та стійкості демократичних інституцій Канади. На практиці це означає встановлення цілей для кращого доступу до урядових даних та інформації, надання інформації та інструментів для забезпечення підзвітності уряду, а також полегшення для людей більшої участі та участі в процесах прийняття рішень.

Урядовий комітет Канади впроваджує цільові заходи з питань відкритого уряду вже понад десять років, зокрема у 2011 році було запущено Портал відкритого уряду, який забезпечує публічний доступ до інформації Урядового комітету. Крім того, Канада залишається активним членом та прихильником Партнерства «Відкритий уряд» – провідної багатонаціональної організації, яка об'єднує уряди та організації громадянського суспільства, що дотримуються принципів прозорості, підзвітності та участі [62].

У США протягом понад двох десятиліть організація «Партнерство за державну службу» співпрацює з адміністраціями президента, щоб забезпечити федеральних службовців, керівників та агентств аналітичними матеріалами, навчанням та дослідженнями для кращого обслуговування громадськості. Ця та інші неурядові організації в США проводять щорічні опитування громадян для визначення рівня довіри до федеральних та місцевих органів влади. Опитування «Партнерства заради державної служби» показало, що довіра до уряду США знизилася з 35 відсотків у 2022 році до 28 відсотків у 2024 році, а недовіра зросла з 46 відсотків до 63 відсотків за той самий період [63].

Щоб підвищити рівень довіри громадян до урядових структур, у США у вересні 2024 року Адміністрація загальних служб (GSA) оголосила про зобов'язання створити керівні принципи, які дозволять федеральним агентствам ефективніше взаємодіяти з громадськістю задля підвищення прозорості та довіри.

Комітет Палати представників з питань нагляду та підзвітності США ухвалив законопроекти, спрямовані на підвищення ефективності, результативності та підзвітності федерального уряду. Наприклад, Закон «Про зупинення таємних витрат» має на меті створити нові вимоги до звітності щодо інформації про федеральні витрати агентств. Федеральні агентства, такі як CISA - Агентство з кібербезпеки та безпеки інфраструктури, активно працюють над протидією зусиллям щодо поширення дезінформації, особливо з боку іноземних суб'єктів, щоб підтримувати цілісність виборчих процесів та довіру громадськості до демократичних інституцій.

Міністерство фінансів США опублікувало свій План відкритого уряду для підвищення прозорості та підтримки підзвітності платників податків. План забезпечує публічний доступ до федеральних даних, досліджень та інформації, надає громадянам можливість активно брати участь в урядових процесах, бореться з корупцією, підтримуючи доброчесність у федеральних програмах, та обіцяє трансформувати надання послуг з підвищенням ефективності та оперативності реагування [63].

Отже, зарубіжний досвід показує, що формування довіри до органів публічного управління ґрунтується на системних реформах, відкритості та постійному діалозі між державою та громадянами. Країни ОЕСР та ЄС активно впроваджують стратегічні програми цифровізації, посилення підзвітності, удосконалення якості послуг та боротьби з корупцією. Ключовими чинниками зміцнення довіри є компетентність влади, доброчесність, прозорість і залучення громадян до прийняття рішень. Попри різні моделі та підходи, спільною рисою успішних практик є орієнтація на потреби людей та створення ефективних, відкритих і підзвітних інституцій, що забезпечує зростання довіри та підсилює демократичну стійкість.

Висновки до розділу 1

По-перше, довіра є ключовим фактором ефективного функціонування публічної влади і важливим чинником суспільної стабільності. Як психологічний феномен, вона ґрунтується на повазі, моральності та очікуванні партнерської

взаємодії. У соціальному вимірі довіра виконує інтегративну, адаптаційну, комунікативну та прогнозуючу функції, сприяючи узгодженню дій у складному соціальному середовищі. У політичному аспекті довіра постає передумовою консолідації суспільства, легітимації влади, підвищення ефективності державної політики та зміцнення демократії. Довіра громадян до державних інституцій є системним показником якості публічного управління та важливим критерієм демократичної зрілості суспільства.

По-друге, довіра до органів публічного управління не виникає автоматично й не може бути досягнута лише інформаційними кампаніями. Вона формується на основі реальних дій держави, які забезпечують передбачуваність, компетентність, справедливість та відкритість публічного сектору. Саме комплексний, ціннісно зорієнтований і підзвітний підхід до управління дозволяє країнам створити міцні інституції та формувати стійку довіру громадян.

АНАЛІЗ МЕХАНІЗМІВ ФОРМУВАННЯ ДОВІРИ ГРОМАДЯН ДО ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ

2.1. Інституційно-правові механізми формування довіри громадян до органів публічної влади

Довіра громадян виникає тоді, коли правові гарантії поєднуються з ефективною практичною діяльністю влади. Правові норми задають рамки, а організаційні механізми забезпечують їх реальне втілення.

Інституційно-правові механізми формування довіри громадян до органів публічного управління - це система законодавчих норм, процедур і правил, які визначають принципи діяльності органів влади та забезпечують прозорість, підзвітність і відкритість публічного управління. Вони формують нормативну основу, що гарантує громадянам доступ до інформації, можливість участі в ухваленні рішень та захист їхніх прав.

Інституційно-правовий механізм формування довіри громадян до органів влади в Україні спирається на комплекс нормативних актів, що визначають принципи функціонування публічної влади, забезпечують прозорість її діяльності та створюють умови для активної участі громадськості. Передусім основою такої системи є конституційні засади публічної влади, закріплені у Конституції України, яка встановлює принципи народовладдя, відкритості, підзвітності, верховенства права та гарантує громадянам право брати участь в управлінні державними справами. Так, статтею 5 Основного Закону закріплено, що носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні є народ, який здійснює владу безпосередньо або через органи державної влади та місцевого самоврядування [11].

Конституція України закладає фундаментальні правові засади, що формують інституційну довіру громадян до органів державної влади та місцевого

самоврядування. Одним із ключових положень є принцип верховенства права, закріплений у статті 8 Конституції України. Відповідно до нього держава та її інститути зобов'язані діяти виключно на основі права, у визначених ним межах та відповідно до встановлених правових процедур. Такий підхід забезпечує передбачуваність, послідовність і справедливість державної політики, що є необхідними умовами формування суспільної довіри [11].

Важливе значення має також конституційно визначений механізм підзвітності влади. Згідно зі статтею 19 Конституції України, органи державної влади та посадові особи мають діяти лише на підставі, в межах повноважень і у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України. Це положення унеможливорює довільне або зловживальне застосування влади та забезпечує інструменти громадського контролю за діяльністю державних інституцій [11].

Одним із центральних елементів відкритості влади виступає гарантований доступ громадян до інформації. Стаття 34 Конституції України встановлює право кожного на вільне отримання інформації, що прямо сприяє прозорості діяльності державних органів. Відкритість інформації дає змогу громадянам оцінювати якість державного управління та формувати обґрунтовані очікування щодо дій влади.

Важливою складовою довірчих взаємин між суспільством та державою є право громадян на комунікацію з органами влади. Стаття 40 Конституції України гарантує право кожного подавати індивідуальні чи колективні звернення та отримувати обґрунтовану відповідь по суті. Реалізація цього права забезпечує діалог між владою та суспільством, сприяючи підзвітності державних інституцій та їх відкритості до взаємодії з громадянами.

Особливе значення для зміцнення довіри має механізм судового захисту, визначений статтею 55 Конституції України. Громадяни мають право на судовий захист своїх прав і свобод, а також можуть оскаржувати рішення, дії чи бездіяльність органів державної влади. Ефективність цього механізму формує впевненість у здатності держави гарантувати справедливість і захищати права людини [11].

Довіра громадян до влади також значною мірою залежить від прозорості та ефективності інститутів місцевого самоврядування. У статтях 140–146 Конституції України визначено правові засади організації та діяльності місцевого самоврядування, які передбачають його автономність, відповідальність та близькість до громадян. Чіткий розподіл повноважень і доступність органів самоврядування створюють умови для підвищення підзвітності влади на місцевому рівні та зміцнення довіри до неї [11].

Важливим компонентом є спеціальне законодавство, спрямоване на забезпечення відкритості влади. До нього належать такі ключові нормативні акти, як закони України «Про інформацію», «Про доступ до публічної інформації», «Про звернення громадян», «Про місцеве самоврядування в Україні» та інші.

Так, закон України «Про інформацію», ухвалений у 1992 році та доповнений низкою змін, посідає важливе місце у формуванні відкритості діяльності органів влади. Він закріплює право кожної особи на доступ до повної й достовірної інформації щодо функціонування органів державної влади та місцевого самоврядування. Норми цього закону стали фундаментом для розвитку системи публічних комунікацій між державою та громадянами, сприяючи підвищенню прозорості та довіри у взаєминах між ними [34].

Закон України «Про звернення громадян» 1996 року визначив основні форми звернення громадян до органів державної влади, місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій незалежно від форми власності. Цей закон регламентує механізми безпосередньої комунікації громадян із органами влади, визначає процедури подання індивідуальних та колективних звернень, а також строки й порядок їх розгляду. Наявність гарантованого механізму реагування влади на запити, пропозиції чи скарги громадян підсилює відчуття участі населення у формуванні державної політики та сприяє підзвітності посадових осіб. Регулярний і результативний діалог між суспільством і владою зменшує соціальну дистанцію та формує переконання громадян у тому, що держава чує їхні потреби та готова відповідально діяти у їхніх інтересах [31].

Важливою складовою інституційної відкритості виступають правові інструменти забезпечення прозорості діяльності влади. До них належать практики відкритого бюджетування, функціонування відкритих державних реєстрів, а також обов'язок органів влади та головних розпорядників бюджетних коштів оприлюднювати нормативні акти, рішення, фінансові звіти та іншу публічну інформацію на офіційних вебресурсах (визначено, зокрема, Законом «Про доступ до публічної інформації» та Бюджетним кодексом України) [33].

Так, закон України «Про доступ до публічної інформації» 2011 року є одним із ключових інструментів забезпечення прозорості діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування, що безпосередньо впливає на формування довіри громадян до влади. Він закріплює право кожного громадянина отримувати достовірну інформацію про діяльність органів влади та їхніх посадових осіб. Згідно зі статтями 1 та 5 закону, доступ до публічної інформації є гарантованим правом громадян, а органи влади зобов'язані забезпечувати своєчасне та повне надання інформації. Статті 19–21 визначають порядок подання інформаційних запитів, строки їх розгляду та відповідальність посадових осіб за невиконання вимог закону [33].

Боротьба з корупцією є ключовим інструментом формування довіри до органів влади в Україні. Тому значну роль відіграє й антикорупційне законодавство, зокрема Закон України «Про запобігання корупції», що встановлює вимоги до доброчесності посадових осіб, а також етичні кодекси державних службовців, які регулюють стандарти поведінки та підзвітності на публічній службі [26]. Також в Україні створено систему органів для боротьби із корупцією, такі як НАЗК чи Національне антикорупційне бюро України, які відповідають за моніторинг і розслідування корупційних правопорушень.

В Україні одним із найрезультативніших антикорупційних інструментів стала система електронних декларацій, яку НАЗК запровадило у 2016 році. Цей механізм забезпечує відкритий доступ до інформації про майновий стан посадових осіб, зокрема й працівників правоохоронних структур, що дозволяє виявляти невідповідності між задекларованими доходами та фактичними

витратами. Лише у 2023 році НАЗК розпочало 127 поглиблених перевірок декларацій, у межах яких було виявлено порушення на суму понад 1,2 млрд гривень. Е-декларування посилило прозорість діяльності публічних службовців і стало дієвим механізмом притягнення посадовців, включно з представниками поліції та прокуратури, до відповідальності за неправомірні дії.

Важливим прикладом ефективної цифрової антикорупційної інфраструктури є система електронних закупівель ProZorro, що охоплює також закупівлі для правоохоронних органів. Завдяки повній відкритості даних і фіксації всіх етапів процедур у режимі реального часу суттєво знижуються ризики маніпуляцій та непрозорого використання бюджетних ресурсів. У 2022 році Міністерство внутрішніх справ здійснило через ProZorro закупівлі на суму 8,4 млрд гривень, що дозволило уникнути типових корупційних схем та забезпечити більш ефективне використання державних коштів [4].

Окремий напрям становить нормативне регулювання участі громадськості в ухваленні рішень, що передбачає запровадження процедур громадських слухань, консультацій з громадськістю, проведення громадських експертиз та інших форм демократії участі. Ці процеси регулюються, зокрема, Постановою Кабінету Міністрів України № 996 «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики» і Типове положення про громадську раду при органі виконавчої влади вперше визначило порядок створення та функціонування громадських рад, які стали важливим інструментом залучення громадськості до процесу вироблення управлінських рішень [54].

Важливим кроком у розвитку механізмів взаємодії органів публічної влади та суспільства стало ухвалення Постанови Кабінету Міністрів України № 976 від 5 листопада 2008 року «Про затвердження Порядку сприяння проведенню громадської експертизи діяльності органів виконавчої влади». Цей нормативний акт закріпив за інститутами громадянського суспільства право ініціювати експертизу діяльності органів влади, надавати обґрунтовані рекомендації та здійснювати контроль за якістю ухвалюваних рішень [27].

Закон України «Про соціальний діалог в Україні» унормував механізми тристоронньої взаємодії між державою, роботодавцями та профспілками, закріпивши основу соціального партнерства, що є важливою складовою демократичного врядування та підвищує довіру громадян до державних інститутів. На виконання цього та інших законів Президент України видав Указ № 547/2011, яким доручено здійснювати моніторинг дотримання норм законодавства щодо доступу до публічної інформації та підвищення ефективності комунікацій органів влади з громадянами [39].

Новим етапом розвитку правової бази для взаємодії влади і громадськості стало ухвалення Закону України «Про громадські об'єднання» у 2012 році. Він визначив правові засади діяльності об'єднань громадян та розширив можливості їх участі у виробленні і реалізації державної політики. Закон спростив процедури реєстрації громадських організацій та закріпив їхнє право брати участь у консультаціях і громадських експертизах, що сприяє підвищенню прозорості та підзвітності органів влади [38].

Одним із важливих інструментів розвитку прозорості є Постанова Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 2015 року № 835 «Про затвердження Положення про набори даних, які підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних». Документ встановив стандарти формату, структури та періодичності оновлення наборів відкритих даних, а також визначив базовий перелік обов'язкових для публікації даних. Відповідно до постанови органи влади зобов'язані забезпечувати доступність інформації у машинозчитуваному вигляді, що створює передумови для підзвітності та контролю з боку громадськості. У 2021 році перелік наборів даних було розширено постановою № 407, що посилило вимоги до муніципалітетів щодо систематичного оприлюднення інформації про бюджетні процеси, майно, рішення органів влади, інвестиційні пропозиції та соціальні сервіси.

Важливим кроком у розвитку електронної демократії стали зміни до Закону України «Про звернення громадян» 2015 року, які запровадили механізми електронних звернень та електронних петицій. Це дозволило громадянам

подавати пропозиції та ініціативи через офіційні вебпортали органів влади, що сприяло зростанню оперативності комунікації та прозорості взаємодії влади з суспільством [31].

На національному рівні розвиток інституційної взаємодії між владою та громадськістю підтримується через Національні стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства. Так, Стратегія 2016–2020 років створила умови для активізації участі інститутів громадянського суспільства у формуванні державної політики та закріпила механізми партнерства між владою і суспільством, зокрема через утворення Координаційної ради при Президентові України. Подальший розвиток передбачений Стратегією 2021–2026 років, що передбачає вдосконалення процедур публічних консультацій, розвиток цифрових платформ участі та розширення можливостей громадян брати участь у прийнятті управлінських рішень [46].

Однак повномасштабне вторгнення Російської Федерації в лютому 2022 року спричинило зміни у функціонуванні органів влади та доступі громадськості до інформації. Указ Президента № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні» та Закон України «Про правовий режим воєнного стану» встановили тимчасові обмеження прав і свобод громадян та обмежили обсяг обов'язкової публічної інформації, що створило тимчасові бар'єри для відкритості і підзвітності. Відповідно, органи влади мали право обмежувати доступ до публічних реєстрів та електронних систем [45].

Функціонування громадських рад також було адаптоване до воєнного стану (Постанова КМУ № 996 від 3 листопада 2010 року з урахуванням змін від 16 серпня 2022 року), зокрема: формування нового складу рад можливе лише через шість місяців після завершення воєнного стану; строки повноважень діючих рад автоматично продовжуються; органи влади можуть обмежувати доступ членів рад до приміщень та працівників органу. Попри тимчасові обмеження, діяльність рад сприяє підвищенню прозорості і контролю за управлінськими рішеннями.

Завершальним кроком у формалізації механізмів залучення громадськості стало прийняття Закону України «Про публічні консультації» 2024 року, який

набирає чинності після завершення або скасування воєнного стану. Закон визначає порядок проведення консультацій на всіх етапах формування державної політики, від постановки проблеми до розроблення та реалізації рішень. У статті 1 закону визначено коло заінтересованих осіб, серед яких громадяни, громадські об'єднання, професійні та творчі спілки, благодійні організації, асоціації органів місцевого самоврядування, суб'єкти господарювання та інші зацікавлені сторони. Закон передбачає поєднання електронних і офлайн-форматів консультацій, а також обов'язковість публічних обговорень у випадках, коли проєкт нормативного акту зачіпає конституційні права громадян, інтереси територіальних громад або вводить нові регуляції [44].

Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» визначає правові засади організації місцевої влади та забезпечує реальну децентралізацію повноважень. Наближеність органів місцевого самоврядування до потреб громадян, прозорість їхньої роботи, участь жителів у вирішенні питань місцевого значення створюють умови для підвищення довіри до влади на локальному рівні. Механізми громадських слухань, участі в роботі консультативних органів, доступ до інформації про діяльність місцевих рад сприяють розвитку партисипативних практик і зміцненню легітимності рішень місцевої влади. Саме локальний рівень, де громадяни безпосередньо бачать результати управлінських дій, є найбільш значущим для формування повсякденної довіри до держави в цілому [40].

Одним із ключових чинників, що впливає на довіру, є правове регулювання діяльності державних службовців та посадових осіб органів місцевого самоврядування. Закон України «Про державну службу» визначає статус державних службовців, їхні права та обов'язки, а також принципи проходження служби, серед яких особливо важливими є законність, професіоналізм, доброчесність, прозорість і підзвітність. Дотримання цих принципів дозволяє громадянам відчувати, що призначення та діяльність службовців здійснюються на основі компетентності, а не особистих зв'язків чи політичних уподобань. Конкурсна система призначення, антикорупційні норми та механізми оцінки

результативності роботи державних службовців забезпечують прозорість і підзвітність, що безпосередньо впливає на формування довіри.

Закон України «Про службу в органах місцевого самоврядування» регулює статус посадових осіб місцевих органів влади, порядок проходження служби та професійного розвитку, закріплюючи принципи публічності, ефективності, підзвітності та добросовісності. Його положення сприяють відкритості діяльності органів місцевого самоврядування через публічні звіти, доступ до відкритих даних та активне залучення громадян до прийняття рішень через консультації та громадські обговорення. Такий підхід формує відчуття участі населення у процесах управління та легітимності прийнятих рішень. Професійність посадових осіб, визначена конкурсним відбором і системою підвищення кваліфікації, а також наявність механізмів контролю за виконанням обов'язків, зміцнюють довіру громадян до місцевих органів влади [42].

Завершальним елементом інституційно-правового забезпечення довіри виступає система судового та адміністративного контролю, яка гарантує можливість оскарження рішень, дій або бездіяльності органів влади. Ці механізми забезпечують реальний доступ громадян до правосуддя та сприяють підвищенню відповідальності публічних інституцій. Основою для цього є Кодекс адміністративного судочинства України, Закон України «Про судоустрій і статус суддів» та інші нормативні акти, які визначають порядок захисту прав і свобод громадян у взаємодії з державою.

Кодекс адміністративного судочинства України визначає процедури оскарження дій, рішень або бездіяльності органів публічної влади. Так, стаття 2 гарантує кожному право на доступ до суду для захисту порушених прав, свобод чи інтересів, забезпечуючи ефективний механізм правового захисту. Стаття 19 регулює порядок оскарження нормативних актів органів державної влади та органів місцевого самоврядування, що сприяє прозорості та контролю за законністю управлінських рішень. Статті 55–57 встановлюють процесуальні гарантії при розгляді адміністративних позовів, включно з правом на

представництво, ознайомлення з матеріалами справи та отримання мотивованого судового рішення [9].

Закон України «Про судоустрій і статус суддів» закріплює принципи незалежності суддів та організацію судової влади, що безпосередньо впливає на довіру громадян до правосуддя та органів влади. Стаття 3 гарантує незалежність суддів у здійсненні правосуддя, забезпечуючи об'єктивність і неупередженість при контролі за діяльністю органів публічної влади. Стаття 23 визначає статус судді та гарантії від впливу органів влади, підвищуючи довіру до судових рішень як легітимного механізму контролю. У контексті реалізації статті 126 Конституції України право кожного на оскарження рішень органів влади в суді реалізується через адміністративне судочинство [47].

Отже, інституційно-правовий механізм формування довіри громадян до органів публічної влади в Україні базуються на конституційних принципах відкритості, підзвітності, верховенства права та участі громадян у державному управлінні. Законодавчі акти, зокрема закони «Про інформацію», «Про доступ до публічної інформації», «Про звернення громадян», «Про державну службу» та «Про місцеве самоврядування», визначають правові рамки діяльності органів влади, гарантують прозорість, захист прав громадян і забезпечують можливість громадського контролю. Реалізація цих правових норм створює передумови для формування довіри через передбачуваність дій влади, законність її рішень та забезпечення доступу громадян до правосуддя.

2.2. Комунікативні та цифрові механізми формування довіри громадян до органів публічного управління

Комунікативні та цифрові механізми є невід'ємною складовою процесу формування довіри громадян до органів публічної влади, оскільки вони визначають спосіб взаємодії влади та суспільства, впливають на сприйняття легітимності та компетентності державних інституцій.

Комунікативні механізми передбачають організацію системного та прозорого обміну інформацією між владою та громадянами, що включає як офіційні, так і електронні канали комунікації. Сюди належать публічні консультації, громадські слухання, опитування, електронні петиції та соціальні мережі органів влади. Використання таких інструментів забезпечує відкритість ухвалення рішень, залучення громадськості до процесу формування політики та можливість оперативного отримання зворотного зв'язку. Наприклад, реалізація Закону України «Про публічні консультації» дозволяє проводити системні обговорення проектів нормативно-правових актів, включаючи електронні консультації, що підвищує прозорість діяльності органів влади та зміцнює довіру громадян через відкритий доступ до інформації та участь у прийнятті рішень [44].

Консультації з громадськістю є ключовим інструментом забезпечення прозорості та відкритості діяльності органів публічної влади в Україні. Вони спрямовані на встановлення системного, конструктивного діалогу між органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування та громадянами, підвищення якості управлінських рішень із врахуванням громадської думки та створення умов для активної участі громадян у формуванні проектів рішень.

Консультації можуть реалізовуватися у двох формах: безпосередніх (публічні громадські обговорення, електронні консультації) та опосередкованих (дослідження громадської думки, опитування, збори пропозицій). Часте одночасне використання різних форматів дозволяє забезпечити комплексний зворотний зв'язок та підвищити ефективність участі громадськості у прийнятті рішень.

Відповідно до законодавства України, обов'язкові консультації у формі публічних обговорень або електронних консультацій проводяться щодо проектів нормативно-правових актів, що:

зачіпають конституційні права, свободи та обов'язки громадян;

впливають на життєві інтереси громадян, зокрема стан навколишнього природного середовища;

передбачають регуляторну діяльність у певних сферах;

визначають стратегічні цілі, пріоритети та завдання у сферах публічного управління, включаючи державні та регіональні програми економічного, соціального та культурного розвитку;

стосуються інтересів територіальних громад та виконання повноважень місцевого самоврядування, делегованих органам виконавчої влади;

регламентують порядок надання адміністративних послуг;

визначають правовий статус громадських об'єднань, їхнє фінансування та діяльність, пільги або обмеження для суб'єктів господарювання та інститутів громадянського суспільства;

стосуються присвоєння юридичним особам та об'єктам прав власності, а також встановлення назв, святкових дат і ювілейних подій;

регулюють витрачання бюджетних коштів, включно зі звітністю головних розпорядників [44].

Практична реалізація цих механізмів свідчить про ефективність інституційно-правових інструментів у формуванні довіри. Так, за даними Кабінету Міністрів України, у другому кварталі 2025 року міністерства та інші центральні органи виконавчої влади провели значну кількість консультацій, причому переважав формат електронних обговорень (рис. 2.1) [56].

**Консультації з громадськістю, проведені міністерствами та іншими
центральними органами виконавчої влади
у II кварталі 2025 року**

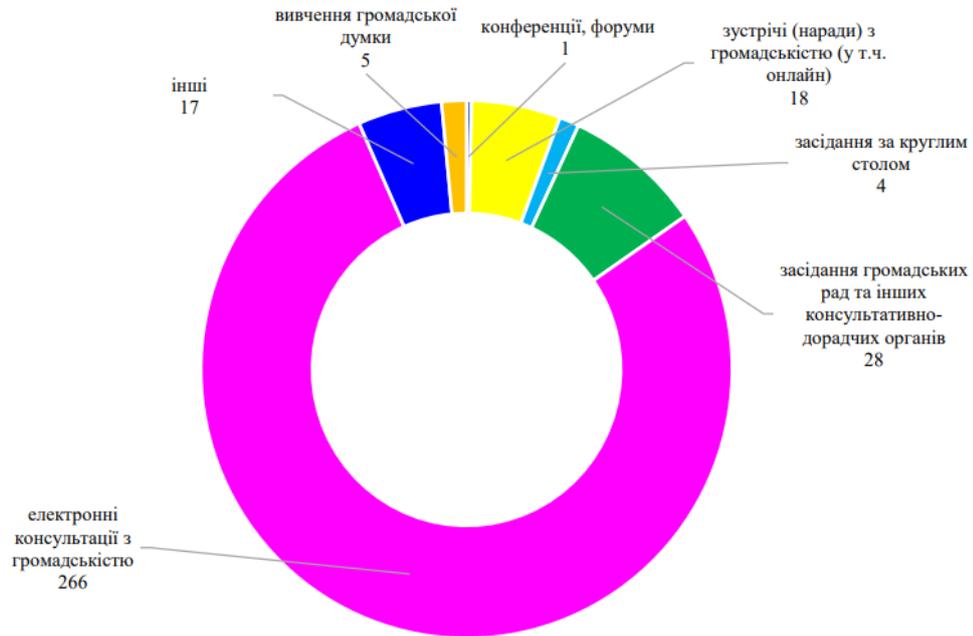

Рис. 2.1. Консультації з громадськістю, проведені міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади у II кварталі 2025 року [56]

На місцевому рівні (обласні, Київська міська державні та військові адміністрації) за той же період проведено 185 заходів у різних форматах, під час яких обговорено 185 питань (рис. 2.2) [56]. Результати демонструють активне використання електронних консультацій як інструменту забезпечення відкритості та залучення громадськості до процесів ухвалення рішень.

Рис. 2.2. Консультації з громадськістю, проведені місцевими органами виконавчої влади у II кварталі 2025 року [56]

Ефективні методи співпраці громадськості та органів влади відіграють ключову роль у формуванні довіри громадян до публічних інституцій. Серед таких методів можна виділити громадську експертизу, громадський моніторинг і контроль, суспільні розслідування, реалізацію громадських ініціатив, застосування судових механізмів захисту, петиційні кампанії, бойкоти, публічні акції протесту та інші форми активного громадянського впливу.

Найбільш системною та поширеною формою взаємодії на сьогодні є діяльність громадських рад. Вони виступають колегіальними консультативно-дорадчими органами, створеними для забезпечення участі громадян у процесах управління, здійснення громадського контролю, налагодження ефективної комунікації між владою та суспільством, а також врахування думки громадськості під час формування та реалізації державної політики.

Станом на кінець другого кварталу 2025 року громадські ради функціонують при 62 органах виконавчої влади, проте їхня активність і вплив значною мірою залежать від конкретного органу та регіону. Зокрема, при 12

міністерствах, за винятком низки структур, таких як МВС, МОЗ, Мінекономіки та інші, громадські ради працюють, тоді як у частині центральних органів та обласних державних адміністрацій їхня діяльність є формальною або тимчасово припиненою через судові рішення чи воєнний стан (рис. 2.3) x7i.

Кількість громадських рад станом на кінець II кварталу 2025 року

Рис. 2.3. Кількість громадських рад станом на кінець II кварталу 2025 року [7]

Попри ці обмеження, механізм громадської експертизи залишається одним із ключових інструментів для зміцнення довіри громадян. Він дозволяє інститутам громадянського суспільства не лише оцінювати ефективність діяльності органів виконавчої влади, а й брати участь у контролі за реалізацією державної політики. Постанова Кабінету Міністрів України № 976 формалізує цей процес і забезпечує конституційне право громадян на участь в управлінні державними справами, закріплене статтею 38 Конституції України.

Процедура громадської експертизи передбачає оцінку ефективності діяльності органів влади та посадових осіб, контроль за виконанням державних програм, законність використання бюджетних коштів, якість надання адміністративних послуг та дотримання чинного законодавства. Таким чином,

громадська експертиза не лише підвищує прозорість та підзвітність органів влади, а й сприяє формуванню довіри громадян, оскільки надає суспільству відчуття участі, впливу та реальної взаємодії з державними інституціями.

Одним із ключових інструментів є доступ громадян до достовірної та своєчасної інформації через офіційні сайти органів влади, відкриті дані, публічні звіти, регулярні брифінги та звітування посадовців перед громадськістю.

Більшість органів влади сьогодні мають власні офіційні вебресурси, однак рівень їх функціональної насиченості та можливостей для взаємодії з громадянами істотно відрізняється. Формальне інформування населення в режимі «влада повідомляє - громадяни читають» уже не відповідає вимогам сучасної електронної демократії. Такий підхід не створює умов для реального діалогу й не сприяє підвищенню довіри.

Для справжньої комунікації вебсайти державних інституцій мають забезпечувати не лише доступ до інформації, а й повноцінний механізм зворотного зв'язку - можливість ставити запитання, подавати пропозиції, брати участь в онлайн-обговореннях і спільному виробленні рішень. Саме інтерактивність перетворює цифрові ресурси на майданчики громадської участі, де громадяни можуть впливати на зміст політики, а не просто ознайомлюватися з її результатами.

Перехід від одностороннього інформування до двосторонньої, постійної та змістовної взаємодії між владою й суспільством є незворотним процесом, який продовжує активно розвиватися. Це свідчить про поступове зміцнення цифрової демократії та формування нових стандартів відкритості й підзвітності публічної влади.

За даними DataReportal, на початку 2024 року YouTube охоплював 24,3 млн осіб в Україні. Також DataReportal повідомляє, що TikTok мав 16,47 млн користувачів (вік 18+) в Україні на початку 2024-го. За даними NapoleonCat, наприкінці 2024 року в Україні: Facebook - 20,57 млн користувачів stats.napoleoncat.com+1; Instagram - 12,70 млн користувачів stats.napoleoncat.com.

В аналітичному звіті JTA/KMIS зазначено, що 65,7 % опитаних українців читають новини в Telegram [57].

На початку повномасштабного вторгнення РФ офіційні Telegram-канали органів державної влади стали одним із ключових інструментів підтримання довіри громадян до держави. Оперативність і безперервність інформування, швидка реакція на зміни безпекової ситуації та чітке пояснення дій влади допомагали зменшувати тривожність населення та формувати відчуття стабільності й контрольованості подій. Саме завдяки такій відкритості держава змогла забезпечити громадянам доступ до перевіреної інформації, що стало критично важливим в умовах інформаційного хаосу перших днів війни.

Офіційний Telegram-канал Президента України швидко перетворився на один із головних майданчиків довіреної комунікації. Регулярні звернення, інформація про міжнародну дипломатичну діяльність, повідомлення щодо безпекової ситуації та реакції на російські атаки створювали для громадян відчуття прозорості та послідовності дій державного керівництва. Аналогічну роль виконував і канал Офісу Президента, який доповнював комунікацію та підсилював доступ до офіційної, неперевіреної інформації.

Разом з тим, рішення Національного координаційного центру кібербезпеки та РНБО від 19 вересня 2024 року про заборону використання Telegram на службових пристроях чиновників і військових, а також обмеження на об'єктах критичної інфраструктури, стало важливим кроком у зміцненні інформаційної безпеки держави. Цей захід, попри певний резонанс, можна розглядати як інструмент підвищення довіри: він демонструє прагнення влади захистити громадян від потенційних ризиків, пов'язаних із ймовірними загрозами кібербезпеці та впливом ворожих структур [17].

Попри те, що у 2023 році 72% громадян України використовували Telegram як основну платформу для отримання новин, обмеження, запроваджені владою, спрямовані не на зменшення прозорості, а на посилення безпеки та захист інформаційного простору. Такий баланс між відкритістю та безпекою стає

важливим фактором формування довіри громадян до публічної влади в умовах війни та загального інформаційного тиску.

YouTube залишається одним із найменш популярних каналів комунікації серед державних органів, що впливає і на його ролі у формуванні довіри громадян. Офіційні сторінки органів влади на цій платформі часто не враховують її специфіку: відеоформат потребує значних ресурсів для підготовки та часу для перегляду, тому YouTube менш придатний для оперативних повідомлень, які є критично важливими у кризові періоди. Водночас у поодиноких випадках YouTube демонструє високий потенціал формування довіри через якісний та унікальний контент. Прикладом є канал Міністерства освіти і науки України, де публікуються короткі освітні відеоматеріали, що не дублюють інформацію з інших соцмереж і сприймаються аудиторією як корисні та професійні. Така різновекторна комунікація створює позитивний імідж органу влади та підсилює довіру громадян до його діяльності [57].

Разом із тим, дедалі активніше у публічному управлінні використовується Instagram - соціальна мережа, орієнтована на візуальний контент. Її популярність пояснюється тим, що сучасний користувач віддає перевагу лаконічним, візуально насиченим повідомленням, які легко сприймати. Для органів влади Instagram стає ефективним інструментом формування довіри завдяки демонстрації «людського обличчя» державних інституцій: фото з подій, короткі відео, історії з реального життя роблять комунікацію емоційно ближчою та зрозумілішою.

З погляду масштабів аудиторії, сторінки Президента України залишаються найбільш популярними серед офіційних акаунтів органів влади у Facebook (3,4 млн підписників), Instagram (16 млн читачів), X (Twitter) (8,1 млн читачів) та Telegram (694 тис. читачів). Такий високий рівень підписників свідчить не лише про медійну активність, але й про довіру громадян до першої особи держави як джерела інформації. Натомість сторінки Верховної Ради та Кабінету Міністрів мають значно меншу аудиторію, а комунікація часто обмежується репостами офіційних повідомлень без можливості для діалогу. Відсутність інтерактивності

та змістовної комунікації послаблює потенціал соцмереж як інструментів формування довіри та відкритості. Світовий досвід доводить, що ефективна присутність урядових органів у соціальних мережах потребує постійного діалогу - відповідей на запитання, інтерактивних обговорень, механізмів зворотного зв'язку.

Попри спроби парламенту ще з 2016 року активізувати свою діяльність у соцмережах, реальних результатів досягнуто не було: кількість підписників залишається невеликою, а активність користувачів - низькою. Це означає, що комунікаційні стратегії центральних органів влади потребують суттєвого оновлення з орієнтацією на відкритість, оперативність і діалоговий формат, що є ключовими чинниками довіри.

Серед користувачів соціальних мереж значну популярність мають сторінки силових відомств - Міністерства оборони, ГУР МО, Міністерства внутрішніх справ та Генерального штабу ЗСУ. У контексті війни інформація від цих органів сприймається як надзвичайно важлива, а висока активність аудиторії демонструє високий рівень довіри та потребу суспільства в оперативному, достовірному та безпечному інформуванні.

Окрема роль у формуванні довіри належить місцевим органам влади. З початку повномасштабного вторгнення саме вони стали ключовими постачальниками інформації щодо гуманітарної допомоги, логістики, роботи транспорту чи графіків відключення світла. У перші дні війни в кожній області були створені офіційні Telegram-канали голів обласних адміністрацій, які залишаються одним із основних джерел перевіреної та оперативної інформації для населення. Така безпосередня та своєчасна комунікація суттєво підсилює довіру громадян до місцевих органів влади, адже вона відповідає їхнім реальним повсякденним потребам.

Хоча традиційні офіційні вебсайти органів влади продовжують використовуватися для інформування, сучасні комунікаційні практики дедалі частіше зміщуються у соціальні мережі, де швидкість, доступність та інтерактивність забезпечують значно вищий рівень довіри та залученості

громадян. У цьому контексті Facebook, Instagram і Telegram залишаються найбільш ефективними платформами, тоді як YouTube, TikTok та X (Twitter) мають потенціал розвитку, особливо у сфері персоналізованого та відеоконтенту від публічних осіб.

Електронні петиції є одним із найефективніших цифрових інструментів, які сприяють зміцненню довіри громадян до органів влади, оскільки вони забезпечують реальний механізм впливу суспільства на процеси публічного управління. Завдяки доступності, прозорості та простоті використання цей інструмент посилює відчуття залученості громадян до ухвалення рішень і підвищує відповідальність влади перед суспільством.

Законодавчі передумови для запровадження електронних петицій в Україні були створені у 2015 році шляхом внесення змін до Закону України «Про звернення громадян». Саме тоді на нормативному рівні було визначено порядок подання електронних звернень та запроваджено електронні петиції як сучасний інструмент громадської участі у формуванні державної політики [31].

Відповідно до статті 23¹ цього Закону, громадяни отримали можливість звертатися в електронній формі до Президента України, Верховної Ради, Кабінету Міністрів та органів місцевого самоврядування. Електронна петиція може подаватися через офіційний вебсайт відповідного органу влади або ж через платформу громадського об'єднання, яке організовує збір підписів. У тексті петиції має бути чітко визначено зміст звернення, зазначено прізвище, ім'я, по батькові автора та його електронну адресу [31].

На ресурсі, де збираються підписи, обов'язково відображаються дата початку збору, загальна кількість осіб, які підтримали ініціативу, а також їх список. Така прозорість забезпечує відкритість процесу та сприяє зміцненню громадської довіри до механізму електронних петицій як форми взаємодії між населенням і органами влади.

Процедура подання електронних петицій в Україні побудована таким чином, щоб забезпечити прозорість, достовірність інформації та підвищити довіру громадян до органів влади. Для створення нової петиції громадянин

повинен авторизуватися на офіційному вебсайті відповідного органу влади або на платформі громадського об'єднання, що має технічну можливість організувати збір підписів. Користувачі без авторизації не отримують доступу до форми створення петиції, що гарантує легітимність ініціативи та виключає анонімні або фіктивні звернення.

Ідентифікація автора здійснюється за допомогою електронного підпису або системи BankID, що дозволяє підтвердити особу та підвищує довіру до процесу. Після авторизації громадянин розміщує текст петиції, у якому має чітко викладати суть звернення та зазначати свої повні анкетні дані. Така вимога забезпечує персоналізацію ініціативи і робить її більш відповідальною, оскільки автор бере на себе публічну відповідальність за зміст звернення.

На вебсайті органу влади або громадської організації, що організовує збір підписів, обов'язково відображаються дата початку кампанії, загальна кількість підписантів та їх перелік. Цей рівень прозорості дозволяє громадянам відстежувати перебіг процесу, бачити активність інших учасників і впевнитися у легітимності збору підписів. Якщо петиція не відповідає встановленим вимогам, її не оприлюднюють, а автор отримує повідомлення про причину відмови у встановлений законом строк, що підвищує відкритість і передбачуваність процесу.

Завдяки таким механізмам електронні петиції стають не лише інструментом формального звернення, а й ефективним засобом зміцнення довіри громадян до органів публічного управління. Прозорість, чітка ідентифікація авторів, відкритість даних про підписантів та своєчасне інформування про результати розгляду створюють відчуття справедливості та підзвітності влади, що є фундаментальним фактором формування громадянської довіри в умовах сучасного цифрового суспільства [13].

Першим органом державної влади України, який реалізував положення про електронні петиції на практиці, став Президент України. 28 серпня 2015 року на офіційному сайті глави держави було відкрито розділ «Електронні петиції» (<https://petition.president.gov.ua/>). Запровадження цього інструменту викликало

значний суспільний резонанс та активізувало громадянську участь через цифрові платформи. У перші 11 днів роботи сервісу сайт відвідало близько 540 тис. користувачів, а сторінка електронних петицій отримала понад 6 млн переглядів. Уже в цей період три петиції подолали поріг у 25 тис. підписів, що свідчило про високий рівень залученості громадян і ефективність нового інструменту електронної демократії.

З початку повномасштабного вторгнення 2022 року електронні петиції до Президента України набули особливої популярності. Тематика ініціатив змістилася на нагальні соціально-політичні питання: призов, мобілізація, присвоєння звання Героя України, обороноздатність держави, виробництво FPV-дронів тощо. Це демонструє здатність платформи відображати актуальні потреби та очікування громадян, а отже, слугувати інструментом зміцнення довіри до влади через можливість впливати на прийняття рішень.

Прикладом реального впливу електронних петицій стало прискорене відкриття реєстру е-декларацій. Після призупинення декларування у перші тижні війни та ухвалення закону про відновлення е-декларування на рік петиція на сайті Президента з вимогою негайного відкриття декларацій набрала 25 тис. голосів лише за три години та загалом зібрала 83 тис. підписів. Це сприяло реакції влади: 12 вересня 2023 року Президент наклав вето на закон, вимагаючи негайного відкриття декларацій, а 20 вересня 2023 року Верховна Рада ухвалила відповідне рішення, яке було підписане Президентом 10 жовтня 2023 року.

Цей кейс демонструє, що електронні петиції є дієвим інструментом цифрової демократії та формування довіри громадян до органів влади. Вони дозволяють швидко і прозоро реагувати на запити суспільства, забезпечують відкритість процесів ухвалення рішень і підвищують відчуття громадянської участі, що критично важливо для легітимності та авторитету публічної влади.

Ефективна комунікація представників влади через медіа, включаючи виступи та пресконференції, є ключовим фактором для підвищення довіри громадян. Відкритість, прозорість та послідовність у наданні інформації, а також

активна робота з журналістами сприяють формуванню позитивного іміджу влади та зміцненню довіри громадян до державних інституцій.

Одним із важливих інструментів формування довіри громадян до органів влади є публічна комунікація через інтерв'ю, брифінги та офіційні виступи представників влади. Такі заходи виконують кілька ключових функцій:

Прозорість і відкритість діяльності влади формується зокрема і через регулярні брифінги та пресконференції, які дозволяють громадськості отримувати актуальну інформацію про рішення, які ухвалюються, та про хід реалізації державних програм. В умовах кризових ситуацій (наприклад, під час повномасштабного вторгнення РФ у 2022 році) щоденні брифінги представників силових структур та Офісу Президента забезпечували громадянам оперативну інформацію про безпекову ситуацію та стан оборони, що підвищувало довіру до державних інституцій.

Публічні виступи керівників органів влади демонструють їхню професійність, готовність відповідати на запитання та реагувати на критику. Наприклад, регулярні інтерв'ю міністра охорони здоров'я під час кампанії з вакцинації проти COVID-19 дозволили громадянам зрозуміти процеси закупівлі вакцин і логістику їхнього розповсюдження, що сприяло підвищенню довіри до МОЗ.

Під час надзвичайних подій – стихійних лих, військових конфліктів чи економічних криз – офіційні звернення Президента або прем'єр-міністра через інтерв'ю та телевиступи допомагають стабілізувати суспільну думку та знизити рівень паніки. Прикладом є виступи Президента України В. Зеленського під час активних бойових дій у 2022–2023 роках, які транслювалися на національних телеканалах і у соцмережах, що формувало відчуття відкритості влади та підвищувало консолідовану підтримку.

Під час пресконференцій та інтерв'ю журналісти можуть ставити конкретні запитання щодо рішень і політики влади, що створює можливість реагувати на критику та виправляти недоліки. Так, брифінги Кабінету Міністрів з питань енергетичної політики та тарифів дозволяли пояснити зміни у тарифах

і способи соціального захисту населення, що зменшувало соціальне напруження та формувало відчуття справедливості. Інтерв'ю голови Національної поліції України щодо реформування структури та боротьби з корупцією дозволили продемонструвати конкретні кроки, що підвищують довіру громадян до правоохоронних органів. Брифінги МОЗ під час кампанії вакцинації – приклад того, як регулярна комунікація сприяє роз'ясненню складних процесів і підвищує довіру до медичних інституцій.

Висновки до розділу 2

По-перше, інституційно-правові механізми формування довіри громадян до органів публічної влади в Україні ґрунтуються на конституційних принципах верховенства права, відкритості, підзвітності та участі громадян в управлінні державою. Комплекс законодавчих актів – від Конституції до спеціальних законів про інформацію, доступ, звернення, державну службу та місцеве самоврядування – створює нормативну основу для прозорості діяльності влади, ефективного громадського контролю й захисту прав людини. Антикорупційні інструменти, цифровізація та процедури публічних консультацій значно розширюють можливості громадян впливати на рішення влади. У сукупності ці механізми забезпечують передбачуваність, справедливість і підзвітність державних інституцій, що є ключовими умовами формування суспільної довіри.

По-друге, комунікативні та цифрові механізми є ключовими інструментами формування довіри громадян до органів публічного управління. Вони забезпечують прозорість діяльності влади, створюють умови для участі громадськості в ухваленні рішень, дозволяють отримувати оперативний зворотний зв'язок і підвищують підзвітність інституцій. Ефективна комунікація через публічні консультації, громадські слухання, соціальні мережі, електронні петиції та брифінги дозволяє формувати відчуття участі, контролю та справедливості, що безпосередньо впливає на рівень довіри до публічної влади.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ФОРМУВАННЯ ДОВІРИ ГРОМАДЯН ДО ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ

3.1. Оцінка сучасного стану та проблемних аспектів формування довіри

Формування довіри громадян до органів публічного управління в Україні залишається однією з ключових проблем демократичного розвитку. Незважаючи на законодавче закріплення принципів відкритості, прозорості та підзвітності влади, взаємодія між державними інституціями та громадськістю часто носить формальний характер. Законодавча база щодо громадського контролю та участі у прийнятті рішень є фрагментарною, а існуючі механізми – консультації, громадські слухання, петиції та дорадчі ради – нерідко застосовуються лише для виконання формальних вимог, а не для реального врахування думки громадян. Відсутність чітких процедур, спеціалізованих посадовців, бюджетів на публічні консультації та сучасної цифрової інфраструктури, а також низький рівень обізнаності населення формують замкнене коло недовіри і соціальної апатії.

Соціологічні дані підтверджують, що довіра до ключових державних інституцій в Україні є нестійкою та значною мірою залежить від якості управлінських рішень, прозорості процедур та комунікації з громадянами. Так, у 2024 та 2025 роках Київський міжнародний інститут соціології проводив масштабні опитування громадян щодо довіри до органів публічної влади в Україні.

Так, поточна динаміка рівня довіри громадян до Президента України демонструє складність та мінливість процесу формування довіри до органів влади, особливо в умовах кризових явищ та зовнішніх викликів. Після початку повномасштабного вторгнення РФ у 2022 році рівень довіри до Президента досяг

рекордних 90%, що відображало консолідовану підтримку громадян у критичний період та ефективність кризового лідерства. Водночас, подальше поступове зниження цього показника, з відносним мінімумом 52% у грудні 2024 року, свідчить, що довіра є нестійким ресурсом і залежить від соціально-політичних обставин, реакції влади на нагальні проблеми та очікувань суспільства [3].

У першій половині 2025 року спостерігався тимчасовий підйом довіри до 74%, зумовлений, серед іншого, зовнішньополітичними факторами, такими як зміна адміністрації США та підписання Угоди про копалини. Це підтверджує, що формування довіри до влади є багатофакторним процесом, який включає як внутрішні управлінські дії, так і зовнішні політичні чинники, на які держава може мати обмежений вплив. Проте вже у другій половині травня – на початку червня 2025 року рівень довіри знизився до 65%, що свідчить про нестійкість позитивного іміджу та підкреслює необхідність постійної комунікації з громадянами.

Нинішнє опитування, проведене 23 липня 2025 року після резонансного голосування у Верховній Раді за Закон №12414, який фактично ліквідував незалежність САП та НАБУ, показало, що лише 58% українців довіряють Президенту, тоді як 35% – не довіряють. Баланс довіри-недовіри знизився з +35% на початку червня до +23% на початку серпня. Ці показники відображають, що навіть відносно високий рівень підтримки можна швидко втратити через політичні рішення або суспільні очікування, які не повністю збігаються з діями влади (рис. 3.1.) [3].

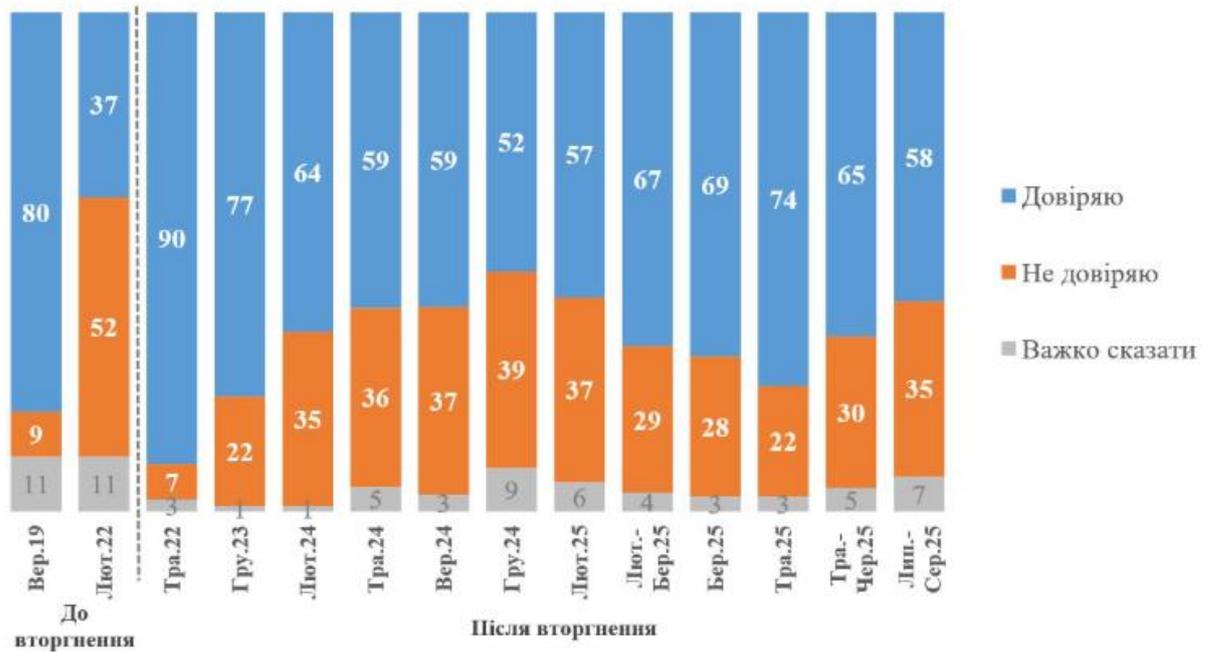

Рис. 3.1. Відповідь на питання «Наскільки Ви довіряєте чи не довіряєте Володимиру Зеленському?» в опитуванні Київського міжнародного інституту соціології 3 липня-4 серпня 2025 року [3]

Рівень довіри до Уряду залишається низьким і навіть дещо знизився за останній рік: нині довіряють 20% громадян (у грудні 2023 року – 26%), не довіряють – 53% (у грудні 2023 року – 44%). Баланс довіри-недовіри зменшився з -18% до -33%. Незважаючи на це, більшість українців наразі виступає проти проведення виборів, що свідчить про певну стабільність у сприйнятті інституцій влади навіть при низькому рівні довіри.

Сили оборони України продовжують користуватися високим рівнем підтримки: 92% довіряють цій інституції, а не довіряють лише 2% (торік показники становили 96% і 1% відповідно). Баланс довіри-недовіри залишається надзвичайно високим – +90%, що підкреслює стабільну довіру громадян до структур, відповідальних за національну безпеку.

Служба безпеки України також зберігає досить високий рівень довіри, хоча спостерігається незначне зниження: 54% громадян довіряють СБУ, а 21% – не довіряють (у грудні 2023 року показники були 58% та 16%). Баланс довіри-недовіри становить +33% порівняно з +42% торік [2].

Довіра до поліції знизилася більш помітно: частка тих, хто довіряє, зменшилася з 41% до 37%, а тих, хто не довіряє, зросла з 29% до 38%. Внаслідок цього баланс довіри-недовіри опустився з +12% у грудні 2023 року до -1% у поточний період (рис. 3.2.) [2].

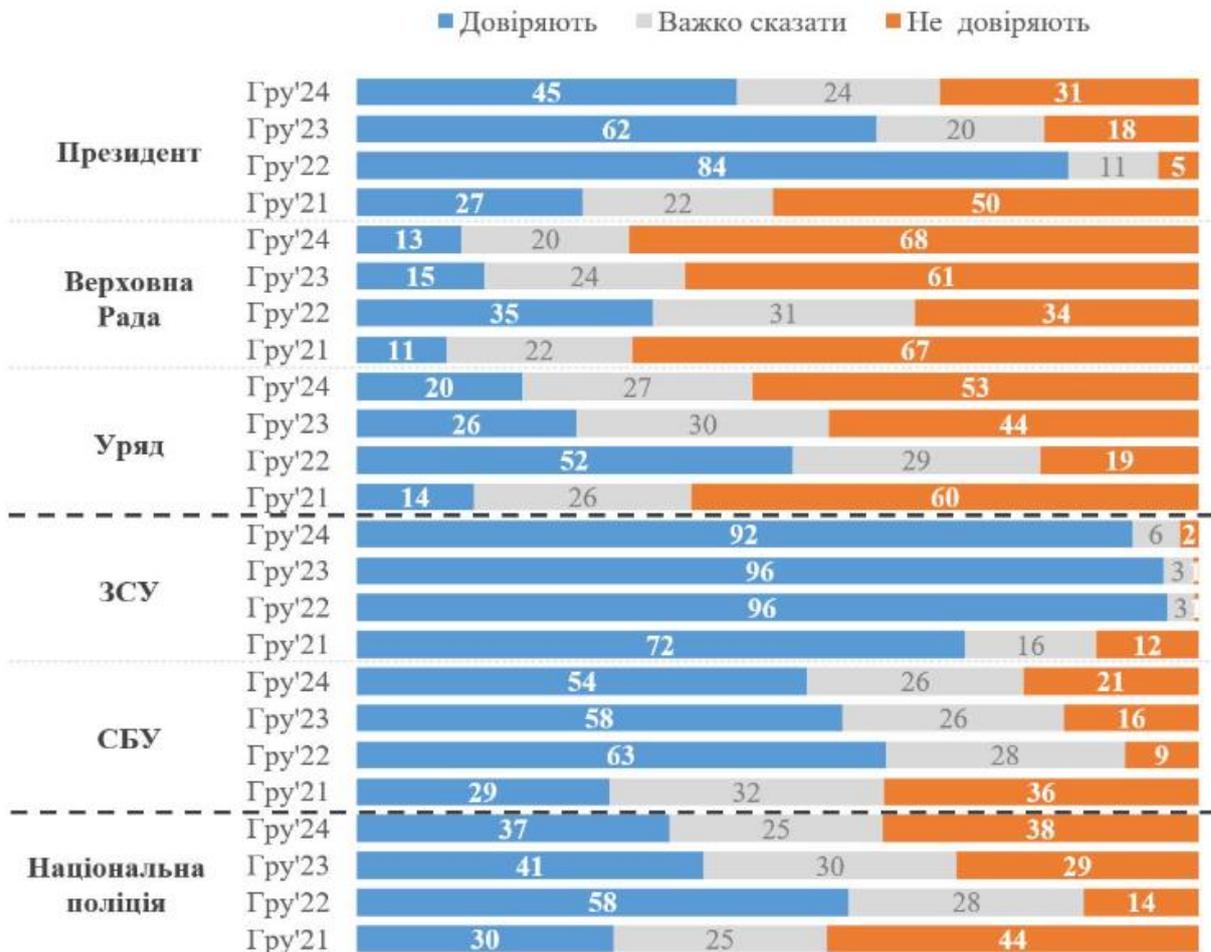

Рис. 3.2. Довіра до органів влади в Україні. Опитування Київського міжнародного інституту соціології 2-17 грудня 2024 року [2]

Критично низькою лишається довіра судам і прокурорам. Лише 12% українців довіряють судам і лише 9% довіряють прокурорам. Не довіряють – відповідно, 63% і 67%. Порівняно з минулим роком ситуація не змінилася. (рис. 3.3.).

Рис. 3.3. Довіра до судів та прокурорів. Опитування Київського міжнародного інституту соціології 2-17 грудня 2024 року [2]

Такий розвиток подій демонструє ключові проблеми формування довіри громадян до органів влади.

По-перше, довіра є вразливою до зовнішніх та внутрішніх факторів і потребує постійного підтвердження через прозорі, послідовні та ефективні управлінські дії.

По-друге, важливим чинником є своєчасна та зрозуміла комунікація влади з громадянами щодо прийнятих рішень та їхніх наслідків.

По-третє, навіть високий рівень підтримки під час кризових ситуацій не гарантує стабільності довіри в довгостроковій перспективі, що підкреслює необхідність комплексного підходу до формування соціального капіталу та взаєморозуміння між владою і суспільством.

Ситуація з довірою до суспільних інституцій в Україні вказує на наявність тривожних тенденцій, особливо у сфері забезпечення справедливості – судах і прокуратурі. Хоча населення демонструє готовність витримувати складнощі та війну, існує чіткий запит на справедливий розподіл цього тягаря. Громадяни

відчувають, що інформація про арешти чи підозри корумпованих чиновників часто не супроводжується логічним завершенням справ – суворим покаранням винних. Натомість формується враження «кругової поруки», що породжує розчарування та бажання шукати позасудові механізми відновлення справедливості. Така ситуація підриває довіру до суддів і прокурорів, оскільки громадяни сприймають їх як частину системи, яка не виконує свою функцію – покарання негідників.

Ця проблема має ширші наслідки для суспільної стабільності. Зневіра у здатність інституцій реалізовувати реформи спричиняє песимізм, зменшує мотивацію громадян активно підтримувати державу і навіть впливає на морально-психологічну готовність населення протистояти агресору. Простіше кажучи, недовіра до ключових інституцій правосуддя підриває відчуття справедливості та знижує соціальну згуртованість, яка є критичною у період криз і війни.

Додатковим фактором погіршення довіри є фрагментація медіа-простору та низька довіра до традиційних ЗМІ. Значна частина населення споживає інформацію через Telegram- та YouTube-канали, де контент формується менш системно і часто емоційно підсилюється. Хоча близько 80% громадян вважають, що здатні відрізнити фейки, інформаційні «бульбашки» посилюють відчуття несправедливості та підсилюють негативні оцінки діяльності влади.

Низький рівень довіри до Верховної Ради України демонструє системну проблему у сприйнятті парламенту як інституції та його ролі у публічному управлінні. Ця тенденція не є новою й спостерігається роками, що свідчить про глибоку структурну дисфункцію у взаємодії парламентарів із суспільством. Дослідження Центру Разумкова підтверджують, що сьогодні ВРУ має найнижчий рівень довіри серед усіх державних інституцій, що підкреслює проблему легітимності та авторитету парламенту.

Однією з причин такої низької довіри є ототожнення репутації окремих депутатів із цілою інституцією. Скандальні випадки, непрофесійна поведінка та відкрите нехтування етичними та процедурними нормами підривають

сприйняття парламенту як органу, здатного ефективно ухвалювати рішення в інтересах громадян. Прикладом є резонансні події останніх тижнів: неприхована радість окремих депутатів після голосування за законопроект № 12414 [49], хаотична онлайн-трансляція засідання, бійка парламентарів, демонстративні образи колег та порушення регламенту – усе це формує враження непрофесійності, відсутності суб'єктності та низької культури парламентської комунікації.

Такі інциденти мають прямий вплив на формування громадської довіри. Громадяни оцінюють парламент не лише за змістом ухвалених рішень, але й за поведінкою його членів, за здатністю дотримуватися правил та забезпечувати конструктивний діалог. Відсутність дисципліни, хаотичність засідань та публічні скандали створюють образ інституції, яка не здатна виконувати свою функцію представництва інтересів громадян, що підриває легітимність і сприяє зростанню скепсису й апатії у суспільстві [6].

Однією з проблем, що суттєво впливає на рівень довіри громадян до Верховної Ради України, є недостатня прозорість роботи окремих парламентських комітетів. Частина комітетів не надає повноцінної інформації про свою діяльність: не здійснює трансляцій засідань та не публікує відео з обговорень, посилаючись на постанову ВРУ. Така практика створює умови для маніпуляцій, формує відчуття закритості системи та знижує рівень довіри громадян до парламенту. Очевидною є необхідність внесення змін на законодавчому рівні, що забезпечать відкритість і підзвітність усіх комітетів, окрім випадків, пов'язаних із державними таємницями.

Протягом багатьох років громадська організація Рух ЧЕСНО здійснює моніторинг діяльності Верховної Ради та рівня прозорості роботи комітетів. Аналіз діяльності в умовах коронакризи та після початку повномасштабного вторгнення показав, що частина комітетів практично не забезпечує доступу громадськості до інформації. Під час воєнного стану робився виняток лише для Комітету з національної безпеки та оборони та Комітету з правоохоронної діяльності, що було виправдано специфікою їхньої роботи [51].

Однак на третьому році повномасштабної війни підхід до оцінки роботи парламентських комітетів потребує суттєвого перегляду. Причиною цього стали численні зловживання та спекуляції окремих народних депутатів. Закритість роботи комітетів часто використовується для просування сумнівних рішень та захисту репутації тих, хто має негативну суспільну оцінку або перебуває під питанням. Тому відкритість роботи комітетів є необхідною для формування збалансованого та прозорого парламентського процесу, підвищення підзвітності депутатів перед суспільством та запобігання ухваленню рішень, які можуть шкодити державним інтересам.

Важливим етичним і правовим аспектом залишається питання дистанційної участі народних депутатів, які перебувають поза межами країни, у засіданнях комітетів. Суспільство має знати, як і на яких умовах депутати дистанційно приєднуються до обговорень законодавчих ініціатив і здійснюють голосування. Незважаючи на формальне право парламентарів брати участь до втрати мандата, відсутність прозорості цього процесу завдає репутаційного удару по парламенту та знижує довіру громадян до інституту публічного управління в цілому [51].

Варто відзначити і про стан та проблеми із довірою громадян до місцевої влади. Прозорість і відкритість сприяють зниженню соціальної напруги, формуванню позитивного іміджу місцевої влади та підвищенню легітимності рішень. Досвід українських міст і регіонів свідчить, що активне інформування громадян про бюджети, інвестиційні проєкти, інфраструктурні та соціальні ініціативи підвищує рівень довіри до місцевих органів управління. Наприклад, публічні звіти мерів та голів ОДА, доступ до електронних петицій, онлайн-трансляції сесій рад дозволяють громадянам оцінити ефективність роботи органів влади і впливати на процес ухвалення рішень.

Як показує дослідження Transparency International Ukraine про відкритість міських рад і взаємодія з громадськістю, проведене на початку 2025 року, проблеми на місцях так само серйозні. До пілотної вибірки увійшли 10 обласних

центрів (Дніпро, Запоріжжя, Кропивницький, Луцьк, Львів, Одеса, Полтава, Харків, Хмельницький, Чернігів) та місто Київ.

Оцінюючи відкритість і взаємодію з громадськістю в українських містах аналітики виходили з міркування, що реальна прозорість починається не з формального оприлюднення інформації, а з логічності, повноти та доступності даних для мешканців. Якщо громадянин може за кілька кліків знайти потрібну інформацію – про засідання ради, регуляторну політику, відновлення чи гуманітарну допомогу – це свідчить про певну зрілість інституцій. Найвищий результат у Дніпра – 66 зі 100 можливих балів (рис. 3.4.) [1].

Рис. 3.4. Відкритість і взаємодію з громадськістю в українських містах

[1]

Експерти програми проаналізували, наскільки українські муніципалітети дотримуються загальноєвропейських підходів до публічного врядування, зокрема у сфері доступу громадян до публічної інформації. Одним із ключових принципів є концепція «єдиної точки входу», яка передбачає наявність на вебсайтах міських рад зручних і постійно оновлюваних тематичних розділів із повною інформацією та посиланнями на відповідні документи й ресурси. Цей

принцип відповідає європейським стандартам прозорості та підзвітності органів місцевого самоврядування.

Принцип «єдиної точки входу» експерти перевіряли для дев'яти тематичних напрямів: Статут територіальної громади, Регламент міської ради, регуляторна діяльність ОМС, місцеві податки та збори, порядок доступу громадян до засідань, «Відновлення та робота комісії щодо компенсацій за пошкоджене чи знищене майно, гуманітарна допомога, інформація для захисників та захисниць, а також для внутрішньо переміщених осіб.

Серед перевірених міст лише Київ повністю відповідав вимогам цього принципу. Львів майже досяг цього рівня: на вебсайті міської ради присутні тематичні сторінки для восьми з дев'яти напрямів, відсутня лише інформація щодо гуманітарної допомоги. Сайти цих міст демонструють відкритість місцевої влади та прагнення до налагодження ефективної взаємодії з громадянами через логічне й зручне структурування інформації.

У всіх одинадцяти містах вдалося виявити окрему сторінку, присвячену Статуту територіальної громади, при цьому повна й актуальна версія документа була доступна в десяти містах. Вдалим прикладом є Київ, де зазначено дати внесення змін та надано посилання на відповідні рішення міської ради. Лише у Харкові Статут на окремій сторінці виявився неактуальним, оскільки останні внесені зміни не були відображені на вебресурсі [1]. Такий підхід до організації інформаційного простору свідчить про прагнення місцевої влади забезпечити прозорість, підзвітність і доступність інформації для громадян, що є важливим елементом формування довіри та зміцнення взаємодії між владою і суспільством.

Оцінка сучасного стану довіри дозволяє виділити низку ключових проблем, що перешкоджають її зміцненню та розвитку громадської участі.

Перш за все, існує формальний характер громадської участі: механізми громадських слухань, консультацій, рад та електронних петицій часто застосовуються декларативно, для виконання нормативних вимог, а не для реального врахування позиції громадян. Фрагментарність законодавчої бази, відсутність єдиного нормативного акта, який би комплексно регулював участь

громадян у контролі за діяльністю органів влади, призводить до неоднакового трактування прав і процедур участі.

Серед важливих чинників, що стримують ефективність громадської участі, – фрагментарність законодавчої бази. Відсутність єдиного нормативного акта, який би комплексно регулював участь громадян у контролі за діяльністю органів влади, призводить до неоднакового трактування прав і механізмів участі.

Організаційні чинники також значно обмежують ефективність участі громадян. Відсутність чітко регламентованих норм щодо проведення консультацій, дефіцит бюджетних ресурсів, брак спеціалізованих посадовців, відповідальних за організацію громадських слухань, а також недостатній рівень цифрового забезпечення обмежують можливості для реальної взаємодії. У багатьох органах влади офіційні вебсайти виконують роль електронної «дошки оголошень», а не інтерактивної платформи для обговорень та зворотного зв'язку.

Особливо гостро проблема проявляється в умовах воєнного стану, коли обмеження щодо громадського контролю за діяльністю правоохоронних органів і доступу до публічних реєстрів знижують підзвітність і прозорість влади. Такі обмеження посилюють відчуття віддаленості органів управління від громадян і знижують рівень довіри до них.

Соціальні чинники формують додаткові бар'єри. Історично низька довіра до влади через корупційні практики та непрозорість процесів спонукає громадян до пасивності та скепсису. Високий рівень корупційних практик у державних органах підриває легітимність влади, стимулює соціальну апатію та формує недовіру до прийнятих рішень. У цьому контексті боротьба з корупцією виступає критично важливим інструментом відновлення довіри, оскільки вона демонструє здатність держави забезпечувати справедливість, ефективність управління та підзвітність посадовців перед суспільством.

Багато людей не знають, як долучитися до консультацій, електронних петицій або діяльності громадських рад, а патерналістська політична культура породжує явище «проблеми безбілетника», коли громадяни уникають активної участі, очікуючи, що хтось інший вирішить питання за них.

Недосконалість цифрових інструментів участі також обмежує ефективність процесу. Наприклад, система електронних петицій в Україні потребує обов'язкової ідентифікації авторів, проте процедури верифікації на рівні місцевих органів влади часто обмежуються лише електронною поштою. Це створює ризики фальсифікацій і підриває довіру громадян до достовірності системи.

Важливою проблемою є також недостатня координація між органами влади та громадськими інституціями. Ініціативи громадських організацій часто не інтегруються у державні чи муніципальні програми, а результати консультацій не впливають на ухвалені рішення. Формальний характер зворотного зв'язку та використання дорадчих рад в інтересах окремих посадовців або політичних сил підривають партнерські відносини між владою та громадськістю.

У підсумку, низька ефективність, фрагментарність законодавства, обмежені ресурси, цифрова нерівність, формальний характер участі громадян і слабка координація з громадськими інститутами формують замкнене коло недовіри. Відновлення довіри громадян до органів публічного управління в Україні потребує комплексного підходу: зміцнення законодавчої бази, підвищення прозорості та підзвітності, розвиток цифрових платформ, підготовки фахівців з комунікацій та формування культури активної громадянської участі.

3.2. Напрямки вдосконалення механізмів формування довіри громадян до органів публічного управління в Україні

Фахівці з публічного управління наголошують, що довіра виступає важливим суспільним капіталом, збереження якого значною мірою залежить від відкритого й чесного діалогу між владою та громадянами. Сучасні інструменти політичної комунікації, зокрема механізми електронної демократії,

забезпечують нові можливості для взаємодії - від прозорого інформування до інтерактивної участі населення в обговоренні суспільно значущих питань.

На відновлення довіри до інститутів публічного управління в Україні, вважають дослідники, позитивно вплинуть комплексні заходи, спрямовані на зниження рівня корупції та запровадження прозорих умов діяльності органів влади. Це означає не лише жорсткі антикорупційні стандарти й контроль, а й системну відкритість процедур, бюджетів, прийняття рішень та звітності, яка зробить діяльність інституцій передбачуваною й підзвітною громадянам.

Важливою складовою відновлення довіри є також розширення можливостей громадян для реальної участі в процесах формування державної політики. Надання інструментів для залучення (онлайн-платформи для консультацій, публічні обговорення, електронні петиції тощо) підвищує відчуття співвідповідальності й співтворення, що в довгостроковій перспективі зміцнює легітимність публічних рішень.

Формування довіри громадян до органів публічного управління є багатокомпонентним процесом, який потребує комплексного підходу та поєднання інституційних, комунікативних і цифрових механізмів. Одним із пріоритетних напрямків є підвищення прозорості та відкритості діяльності органів влади. Це передбачає впровадження системи «єдиної точки входу» на вебресурсах органів влади, забезпечення повної та актуальної інформації про рішення, регламенти, місцеві податки та збори, доступ до публічних засідань, державних і гуманітарних програм. Важливо, щоб така інформація була структурована зручно для користувачів і регулярно оновлювалася, що сприяє формуванню у громадян відчуття прозорості процесів управління.

Особливо актуальним цей напрям є для місцевої влади. Місцеві ради можуть на своїх вебсайтах створити (хто ще цього не зробив) розділи, присвячені Статуту територіальної громади, Регламенту роботи міської (сільської, селищної) ради, місцевим податкам та зборам, регуляторній діяльності, доступу до засідань, а також інформації про державні, гуманітарні чи соціальні програми.

Практичним прикладом реалізації цього підходу є Київ, де на офіційному сайті міської ради створені окремі сторінки для більшості ключових тематик, включно з актуальними Статутами, регламентами та програмами допомоги для захисників, внутрішньо переміщених осіб та постраждалих від війни. Львів майже повністю реалізував цю концепцію: на сайті міської ради наявні тематичні сторінки для восьми з дев'яти перевірених напрямів, відсутня лише окрема сторінка, присвячена гуманітарній допомозі. Така структурована і зручна для користувачів інформація дозволяє громадянам легко знаходити потрібні дані та відчувати контроль над процесами, які впливають на їхнє життя [1].

Іншим прикладом ефективного підходу є Харків, де на сайті міської ради існує окрема сторінка Статуту територіальної громади, однак вона не містить актуальних змін, внесених останніми рішеннями ради, що підкреслює важливість регулярного оновлення інформації для підтримки довіри. Подібна практика демонструє, що не лише наявність інформації, а й її актуальність, доступність та логічна структура впливають на сприйняття прозорості органів влади громадянами.

Другим напрямком є посилення інституційної участі громадськості. Необхідно розширювати роль громадських рад, забезпечувати їх регулярну діяльність, а також інтегрувати результати громадських експертиз і петицій у процес ухвалення управлінських рішень. Важливим є створення чітких процедур залучення громадськості та виділення спеціальних ресурсів (бюджетних, кадрових і цифрових) для організації консультацій і моніторингу діяльності органів влади.

Актуальним завданням у цьому контексті є розробка нового законопроекту «Про громадський контроль», який би створив цілісну правову основу для здійснення громадського контролю. Такий документ має не лише чітко визначати саме поняття «громадський контроль» або «участь громадян у управлінні державними справами», а й встановлювати основні форми його реалізації, порядок проведення процедур, права та обов'язки учасників, а також наслідки здійснення контролю. Закріплення принципів відкритості, відповідальності та

підзвітності влади, стандартів прозорості взаємодії між органами влади та громадськістю, а також механізмів відповідальності за порушення встановлених правил створить ефективний інструмент для реалізації громадського впливу, що безпосередньо впливає на формування довіри до влади.

Особливо важливою ланкою у цьому процесі є діяльність громадських рад, які виступають інструментом комунікації між суспільством і владою. В Україні інститут громадських рад був запроваджений у контексті реалізації євроінтеграційного курсу, що відповідає стандартам Європейського Союзу щодо розвитку демократичних інституцій та забезпечення стабільного функціонування дорадчих органів. Громадські ради не лише сприяють активному залученню громадян у процес ухвалення рішень, але й формують механізми зворотного зв'язку, які підвищують прозорість і підзвітність управлінських процесів.

З інституційної точки зору, громадські ради є важливим елементом соціальної інфраструктури суспільства, оскільки їхнє основне завдання полягає у захисті прав і свобод громадян, узгодженні суспільних інтересів та виявленні актуальних потреб населення. Ефективна діяльність таких рад дозволяє забезпечити реальну участь громадян у формуванні державної політики та розвитку територіальних громад, що безпосередньо підвищує рівень довіри до органів влади та зміцнює легітимність ухвалених рішень.

Період воєнного стану в Україні вніс суттєві корективи у роботу громадських рад, вимагаючи адаптації їхніх механізмів до нових умов. Зміни в організації діяльності цих дорадчих органів дозволили зберегти їхню ефективність і здатність забезпечувати взаємодію між владою та громадськістю навіть у складних обставинах, підкреслюючи їхню роль як стабілізуючого чинника у кризових ситуаціях.

Попри складнощі, Україна продовжує реалізацію євроінтеграційного курсу, зміцнюючи демократичні засади публічного управління. Так, проведений 5 червня 2024 року у Києві другий розширений розгляд Керівного комітету Плану дій Ради Європи для України на 2023–2026 роки «Стійкість, відновлення та відбудова» продемонстрував системний підхід до залучення громадськості у

процеси державного управління. Участь представників громадськості у таких заходах сприяє посиленню інституційної спроможності, підвищенню прозорості та відкритості діяльності органів влади, що безпосередньо впливає на формування довіри громадян.

Особливий акцент у цих ініціативах зроблено на розвитку місцевого самоврядування, адже саме на місцевому рівні органи влади перебувають у безпосередньому контакті з громадянами та мають найбільший вплив на вирішення їхніх повсякденних проблем. Активізація роботи зі зверненнями громадян, включно з електронними пропозиціями та петиціями, створює умови для прямої демократії, дозволяє налагодити відкритий діалог між владою та суспільством, а також формує відчуття реальної участі у публічних процесах.

Третім ключовим напрямком є підвищення ефективності комунікації влади з громадянами. Це включає проведення регулярних пресконференцій, інтерв'ю, публічних виступів посадовців, звітів про виконання програм і рішень, а також активне використання цифрових платформ та соціальних мереж для двостороннього зворотного зв'язку. Така комунікація повинна бути прозорою, своєчасною та зрозумілою для громадян, що дозволяє зменшити ризики дезінформації та підвищити рівень довіри до інституцій.

Четвертим напрямком є формування культури відповідальності та професіоналізму у публічних органах. Це передбачає підвищення кваліфікації державних службовців у сфері комунікацій та публічного управління, дотримання етичних стандартів і процедурних норм, а також підвищення підзвітності за результати діяльності. Позитивний вплив на довіру громадян має демонстрація реальної ефективності управлінських рішень і систематичне реагування на суспільні запити.

Ефективна підготовка державних службовців та обізнаність громадян виступають фундаментальними чинниками довіри до органів влади, оскільки забезпечують прозорість процесів управління, передбачуваність дій чиновників та реальну участь населення у публічних рішеннях.

Важливим кроком у цьому контексті є запровадження системних програм підвищення кваліфікації працівників органів влади у сфері відкритого урядування та електронної участі. Такі програми мають комплексно поєднувати теоретичну підготовку та практичні навички: від вивчення сучасних моделей відкритого врядування, принципів електронної демократії та інструментів цифрової участі громадян до організації публічних консультацій, залучення населення до вироблення політики, налагодження ефективного зворотного зв'язку та реагування на електронні звернення. Підвищення кваліфікації державних службовців у сфері комунікації з громадськістю не лише сприятиме покращенню якості прийняття рішень, але й створюватиме у громадян відчуття дійсної прозорості, підзвітності та відкритості влади, що безпосередньо формує довіру до публічних інститутів.

Не менш важливим є розвиток політичної культури та правової обізнаності громадян, оскільки довіра населення до органів влади значною мірою залежить від розуміння ними власних прав, свобод і механізмів впливу на управлінські процеси. Формування правової та громадянської компетентності має стати невід'ємною складовою системи громадянської освіти, що включає навчання принципам відкритого врядування, процедурі подання петицій, участі у громадських слуханнях, громадському контролю та моніторингу діяльності органів влади. Впровадження цілісної державної політики у сфері розвитку громадянської культури сприяє активізації населення у процесах управління та зміцненню суспільної довіри до державних інститутів.

Необхідним елементом удосконалення взаємодії влади та громадськості є системна оцінка ефективності такої взаємодії. Вона повинна враховувати ключові критерії, що безпосередньо впливають на формування довіри громадян:

- рівень якості та доступності інформування громадян про діяльність органів влади;
- ефективність проведення консультацій та громадських обговорень;
- ступінь залучення населення до процесів формування та реалізації державної політики;

- розвиток партнерських відносин між владою та громадськістю.

Важливо, щоб оцінка здійснювалася як у кількісному, так і у якісному вимірі, що дозволяє глибше аналізувати реальний рівень прозорості, відкритості та дієвості комунікації. Ініціаторами цього процесу можуть виступати як органи влади, так і інститути громадянського суспільства, а ключовою умовою успіху є узгодженість дій обох сторін та спільне прагнення до вдосконалення системи взаємодії.

Також важливим аспектом є використання цифрових технологій та аналітики для підвищення взаємодії з громадянами. Розвиток електронних платформ, інтеграція відкритих даних, онлайн-консультацій та систем електронного голосування дозволяє забезпечити більшу доступність участі у процесах управління та підвищує відчуття контролю громадян над діяльністю влади.

Ефективна антикорупційна політика є однією з фундаментальних умов формування довіри громадян до органів публічного управління. У суспільстві, де корупція сприймається як системна загроза, довіра до влади перебуває в прямій залежності від здатності держави забезпечити прозорість прийняття рішень, невідворотність відповідальності та контроль з боку громадськості. Зміцнення антикорупційних механізмів передбачає реалізацію комплексу інституційних, цифрових і соціальних змін.

Одним із ключових напрямків удосконалення боротьби з корупцією є посилення інституційної спроможності антикорупційних органів - НАБУ, САП, НАЗК. Необхідною умовою є зміцнення їх нормативної незалежності, забезпечення стабільного фінансування, підвищення рівня кадрової підготовки та унеможливлення політичного втручання в процес розслідувань і судових проваджень. Важливо також розширити інструменти міжвідомчої взаємодії, зокрема створення єдиної аналітичної платформи для обміну фінансовою та адміністративною інформацією.

Важливим напрямом є цифровізація антикорупційних процесів, що зменшує ризики зловживань та посилює прозорість урядування. Розвиток таких

платформ, як е-декларування, ProZorro, ProZorro.Продажі, eCase для правоохоронних органів, має поєднуватися з автоматизацією ризик-аналізу, що дозволяє виявляти аномальні операції чи підозрілі зміни у деклараціях. Важливим кроком є розширення кола посадових осіб, які зобов'язані подавати детальні відомості про майно.

Окремого значення набуває розвиток інститутів громадського контролю, адже саме взаємодія влади та громадянського суспільства створює середовище нетерпимості до корупції. Потрібно підвищувати роль журналістських розслідувань, забезпечувати доступ громадських організацій до даних про використання бюджетних коштів, створити чіткі механізми реагування органів влади на сигнали про корупційні порушення. Позитивним кроком може стати запровадження незалежних моніторингових рад при ключових антикорупційних інституціях.

Ще одним важливим напрямом є формування культури доброчесності серед державних службовців. Доцільно впроваджувати обов'язкові етичні аудити в органах публічного управління, що може суттєво зменшити ризики зловживань.

Важливою складовою є також підвищення правової культури та обізнаності громадян. Довіра до влади зростає, коли суспільство має інструменти впливу та вміє ними користуватися. Поширення знань про механізми запобігання корупції, відкриті бюджети, інструменти участі та можливості подання електронних звернень формує відповідальний підхід до контролю над діяльністю держави.

Комплексне посилення антикорупційної політики сприятиме не лише підвищенню ефективності боротьби з корупцією, а й зміцненню довіри громадян до органів публічного управління. Чим прозоріше, прогнозованіше та підзвітніше працюють державні інституції, тим більше громадяни сприймають владу як легітимну та орієнтовану на суспільний інтерес.

Отже, сучасні цифрові технології й інструменти електронної демократії створюють нові можливості для комунікації та взаємодії, однак вони мають бути підкріплені нормативним забезпеченням, системною модернізацією інституцій

та формуванням відповідальної політичної культури. Ефективна участь громадян можлива лише за умов чітко визначених процедур, відкритих даних, оновлюваних інформаційних ресурсів та реальної підзвітності влади перед суспільством. Не менш важливим є посилення ролі громадських рад, громадського контролю й незалежних антикорупційних органів, які виступають ключовими гарантами прозорого управління.

Формування довіри також залежить від розвитку компетентностей як представників влади, так і громадян. Підготовлені державні службовці, здатні до відкритої комунікації та професійної роботи з громадськістю, сприяють підвищенню рівня довіри не менше, ніж сучасні цифрові інструменти. Водночас поінформовані громадяни, які володіють правовими знаннями й навичками участі в управлінні, стають активними партнерами влади, а не пасивними спостерігачами

Висновки до розділу 3

Підсумовуючи викладене у третьому розділі, можна зробити наступні висновки:

По-перше, сучасний стан довіри громадян до органів публічного управління в Україні характеризується нестійкістю, значними коливаннями та залежністю від політичних, безпекових і комунікаційних факторів. Незважаючи на певні позитивні тенденції у відкритості влади, ключові проблеми – формальний характер громадської участі, фрагментарність законодавства, низька прозорість роботи окремих інституцій, недосконалість цифрових інструментів та глибоко вкорінене відчуття несправедливості – продовжують підривати довіру громадян. Для її відновлення необхідні системні зміни: реформування механізмів участі, посилення підзвітності, боротьба з корупцією та розвиток реальної взаємодії між владою й громадськістю.

По-друге, формування довіри громадян до органів публічного управління в Україні є комплексним і динамічним процесом, який вимагає системних трансформацій у сфері відкритості, участі, комунікації та відповідальності влади. Аналіз сучасного українського контексту засвідчує, що рівень довіри значною

мірою залежить від ефективності антикорупційної політики, доступності й прозорості інформації, стабільності каналів громадської участі та професіоналізму публічних службовців. Розвиток цифрових інструментів взаємодії, впровадження стандартів відкритого врядування, посилення ролі громадянського суспільства та підвищення управлінської культури є невід’ємними складовими зміцнення громадянської довіри.

Успішна реалізація цих напрямків забезпечить прозорість та передбачуваність дій публічних інституцій, підвищить їх підзвітність і створить умови для конструктивної взаємодії між владою та громадянами. У довгостроковій перспективі це сприятиме не лише зміцненню довіри, але й підвищенню ефективності державної політики та стійкості демократичних процесів в Україні.

ВИСНОВКИ

1. Встановлено, що довіра є багатоплановим соціальним конструктом, який поєднує психологічні установки, культурні орієнтації, політичні очікування та інституційні практики. Її сутність виявляється у здатності громадян покладатися на державні інституції, визнавати їхню легітимність і підтримувати їхню діяльність через участь у демократичних процесах.

Довіра громадян до органів публічної влади - це стійке переконання громадян у тому, що державні інституції діють професійно, доброчесно й відповідально, забезпечуючи дотримання прав, виконання публічних обов'язків та реалізацію суспільних інтересів; це комплексне соціально-психологічне ставлення, сформоване на основі оцінки ефективності, передбачуваності та відкритості влади, а також можливості громадян впливати на управлінські процеси. Громадяни надають владі «кредит довіри», який підкріплюється або нівелюється через практичні результати діяльності.

У сучасному інформаційному середовищі додатковим викликом стає поширення симулякрів – комунікаційних образів, що імітують реальні реформи та досягнення. Надмірна орієнтація влади на зовнішні ефекти, презентації та інформаційні кампанії може заміщувати глибокі структурні зміни, знижуючи рівень суспільної довіри. Саме тому важливо відрізнити реальний управлінський результат від його символічних репрезентацій.

2. Виявлено, що провідні демократії світу розглядають довіру як стратегічний ресурс, від якого залежить ефективність державної політики, стабільність інституцій та соціальна згуртованість. Досвід країн ОЕСР, Європейського Союзу, Канади та США демонструє, що побудова довіри потребує комплексних, довгострокових і багатовимірних реформ, які охоплюють не лише інституційну модернізацію, а й зміну підходів до взаємодії з громадянами.

Поширення рамкових програм оцінювання довіри (як-от Рамка ОЕСР щодо рушійних сил довіри) дозволяє урядам системно відстежувати настрої населення, розуміти детермінанти довіри та співвідносити їх із соціально-економічними

характеристиками різних груп. На практиці це сприяє точковому вдосконаленню політики: від створення молодіжних асамблей в Ірландії до реформи управління в Норвегії чи інституціоналізації національних діалогів у Фінляндії та Латвії.

Реформи у сферах цифровізації, прозорості та підзвітності – ключовий тренд, що поєднує всі розглянуті країни. Цифрові стратегії Хорватії, Чехії, Ірландії, Литви, Данії та інших держав демонструють перехід від традиційного бюрократичного адміністрування до клієнтоорієнтованої моделі державних послуг. Водночас значна увага приділяється боротьбі з корупцією, удосконаленню правосуддя та підсиленню системи контролю за витратами державних ресурсів, що особливо помітно у Канаді та США.

3. Інституційно-правові механізми, що діють в Україні, формують комплексну та багаторівневу систему забезпечення довіри громадян до органів публічної влади. Її основу становлять норми Конституції України, які закріплюють принципи народовладдя, верховенства права, підзвітності та прозорості державних інституцій. Ці засади визначають як повноваження органів влади, так і межі їхньої діяльності, забезпечуючи передбачуваність та законність управлінських рішень. Суттєвий внесок у формування довіри роблять закони «Про інформацію», «Про доступ до публічної інформації» та «Про звернення громадян», які гарантують відкритість діяльності влади й можливість громадян отримувати інформацію, подавати звернення та брати участь у публічному діалозі. Прозорість у діяльності органів влади забезпечується також відкритими реєстрами, системою ProZorro та нормами бюджетного законодавства.

Важливе місце належить антикорупційному законодавству та роботі спеціалізованих органів – НАЗК, НАБУ, САП. Електронне декларування та цифрові платформи контролю за використанням бюджетних коштів підсилюють добросовісність та підзвітність публічних службовців, що прямо впливає на довіру громадян.

Правове регулювання державної служби та служби в органах місцевого самоврядування забезпечує професійність, добросовісність та політичну нейтральність службовців, що створює підґрунтя для ефективного виконання

державних функцій. Поряд із цим систему довіри доповнюють механізми судового захисту прав громадян, закріплені в Кодексі адміністративного судочинства та Законі «Про судоустрій і статус суддів».

Важливою складовою інституційно-правової системи є нормативне забезпечення участі громадськості в ухваленні рішень – громадські слухання, консультації, експертизи, електронні петиції. Новий Закон «Про публічні консультації» удосконалює процедури партисипації та відкриває можливості для більш системного залучення громадян до формування державної політики.

Попри виклики воєнного стану, держава продовжує гарантувати базові механізми прозорості та взаємодії з громадськістю, адаптуючи їх до умов безпеки. Загалом комплекс інституційно-правових механізмів забезпечує громадянам ефективні інструменти доступу до інформації, впливу на дії влади та захисту своїх прав, що разом формує підґрунтя для довіри до публічних інституцій і підвищує легітимність державного управління.

4. Встановлено, що в Україні комунікативні та цифрові механізми відіграють визначальну роль у формуванні довіри громадян до органів публічного управління, оскільки вони забезпечують відкритий, прозорий та системний обмін інформацією між владою і суспільством. Публічні консультації, громадські слухання, опитування, електронні петиції та соціальні мережі органів влади створюють умови для двостороннього діалогу, залучення громадськості до процесів ухвалення рішень і підвищення ефективності управлінських рішень із врахуванням громадської думки. Діяльність громадських рад та механізми громадської експертизи дозволяють громадянам контролювати виконання державних програм, оцінювати якість надання послуг та законність використання бюджетних коштів, що формує відчуття підзвітності та участі у державних процесах.

Цифрові інструменти, включно з офіційними вебресурсами та соціальними мережами, забезпечують доступ до оперативної та достовірної інформації, сприяють зменшенню інформаційної асиметрії і підвищують відчуття безпеки. Електронні петиції виступають ефективним засобом впливу громадян на

політику та рішення органів влади, демонструючи, що суспільство має реальні механізми участі та контролю. Публічна комунікація через брифінги, пресконференції та інтерв'ю забезпечує прозорість і послідовність дій влади, демонструє готовність до відкритого діалогу та реагування на критику.

5. Аналіз сучасного стану формування довіри громадян до органів публічного управління в Україні демонструє комплексний і суперечливий характер цього процесу. Попри наявність законодавчо визначених принципів відкритості, прозорості та підзвітності, у практичній діяльності державних інституцій ці принципи часто реалізуються лише формально. Механізми участі громадян – громадські слухання, консультації, петиції та дорадчі органи – нерідко використовуються для виконання процедурних вимог, а не для реального врахування думки населення, що формує у громадян відчуття віддаленості влади та знецінює їхню участь у процесах управління.

Соціологічні дані засвідчують значні коливання рівня довіри до основних інституцій. Високий рівень підтримки в кризові періоди змінюється швидким спадом у разі політичних рішень, що не відповідають суспільним очікуванням. Особливо критичною залишається довіра до судової системи та прокуратури, де показники стабільно низькі, що відображає хронічну проблему незавершеності антикорупційних і судових реформ. Втрата впевненості громадян у здатності держави забезпечити справедливість підриває соціальну єдність і створює ризики зневіри в інституціях загалом.

Важливою тенденцією є медіафрагментація та поширення інформаційних «бульбашок» у соцмережах, що підсилює недовіру та емоційне сприйняття управлінських рішень. Також суттєвим чинником залишається низька культура парламентської комунікації, непрозорість роботи окремих комітетів і поведінка депутатів, яка публічно компрометує інституцію Верховної Ради.

Схожа ситуація спостерігається і на місцевому рівні: попри прогрес у сфері прозорості та розвитку цифрових сервісів, значна частина органів місцевого самоврядування не забезпечує належну комунікацію та доступність інформації. Дослідження демонструють, що ефективність взаємодії між місцевою владою та

громадою суттєво різниться залежно від регіону, а відсутність інтегрованих платформ, логічно структурованої інформації та ефективного інструментарію зворотного зв'язку посилює нерівність у доступі громадян до управлінських процесів.

6. Удосконалення механізмів формування довіри громадян до органів публічного управління в Україні є системним і багатовимірним процесом, який потребує комплексного підходу та узгоджених дій держави, громадянського суспільства й місцевих громад. Довіра виникає тоді, коли влада працює прозоро, відкрито та передбачувано, а громадяни мають реальні й ефективні інструменти участі в ухваленні рішень.

Задля вдосконалення механізмів формування довіри громадян до органів влади необхідно:

- Прийняти спеціальних законів, зокрема «Про громадські слухання», «Про місцеві ініціативи», «Про публічний контроль» та «Про загальні збори (конференції) членів територіальної громади за місцем проживання», що дозволить запровадити чіткі, прозорі та уніфіковані механізми участі громадян у прийнятті рішень. Законодавче закріплення таких процедур забезпечить зрозумілі правила комунікації, реальні гарантії врахування громадської думки та механізми відповідальності посадових осіб. Це, у свою чергу, сприятиме формуванню відчуття відкритості й підзвітності влади, що є ключовою передумовою зміцнення довіри громадян до публічних інституцій.

- Запровадити стандартизовану модель «відкритості органів влади», яка передбачає обов'язкові вимоги до структури сайтів, регулярності оновлення інформації, публікації рішень, бюджетів і програм.

- Розширити роль громадських рад та запровадити правовий механізм обов'язкового врахування результатів громадських експертиз, консультацій і петицій при ухваленні рішень органами влади.

- Посилити інституційну незалежність антикорупційних органів та забезпечити їх стабільне фінансування, розширивши інструменти міжвідомчої аналітики та автоматизованого ризик-аналізу.

- Запровадити систему регулярної оцінки якості комунікації органів влади, що включатиме аналіз прозорості, доступності інформації, ефективності консультацій і рівня залучення громадян.
- Розвивати професійну культуру публічного управління, упроваджуючи обов'язкові програми з етики, цифрової комунікації та відкритого врядування для державних службовців.
- Запровадити щорічний Національний звіт про стан довіри до влади, що міститиме аналітику, оцінку відкритості органів, індекси прозорості й залученості, а також рекомендації для уряду та громад.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Відкритість та взаємодія з громадськістю: як міста проходять євротест на прозорість? // Transparency International Ukraine. - 20 Листопада, 2025. – URL: <https://ti-ukraine.org/research/vidkrytist-ta-vzayemodiya-z-gromadskistyuyak-mista-prohodyat-yevrotest-na-prozorist/>
2. Динаміка довіри соціальним інституціям у 2021-2024 роках // Київський міжнародний інститут соціології. – URL: <https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1467&page=1>
3. Динаміка довіри Президенту В. Зеленському в 2019-2025 роках // Київський міжнародний інститут соціології. – URL: <https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1542&page=1>
4. Думчиков М.О Цифрові інструменти в боротьбі з корупцією: як технології змінюють роботу правоохоронних органів / М.О. Думчиков // Юридичний науковий електронний журнал. – 2025. - № 4. - DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2025-4/62>
5. Ємельянов В. М., Сухарніков В. І. Європейський досвід публічного адміністрування / В. М. Ємельянов, В. І. Сухарніков // Державне будівництво. 2024. - № 2 (36). - С. 486–496. - DOI: <https://doi.org/10.26565/1992-2337-2024-2-33> С. 489
6. Заславський О. Без етичного кодексу і довіри: сучасна криза Парламенту / О. Заславський // Лабораторія законодавчих ініціатив. - 05.08.2025. – URL: <https://parlament.org.ua/analytics/bez-etychnogo-kodeksu-i-doviry-suchasna-kryza-parlamentu/>
7. Інформація про взаємодію органів виконавчої влади з громадськими радами протягом II кварталу 2025 року // Кабінет міністрів України. - URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/17-civik-2018/rubrik_grom-rad/info-gromrad-ovv-2025-2.pdf
8. Карнаух А.А. Осмислення понять «довіра» та «політична довіра» у політичній науці / А.А. Карнаух, Л.М. Зайченко // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Сер. 22. Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін. - 2022.

- Вип. 28. - С. 60-66. - URL: <https://sj.npu.edu.ua/index.php/pnspd/article/view/871/790>

9. Кодекс адміністративного судочинства України 6 липня 2005 року № 2747-IV // Верховна Рада України. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>

10. Кожемякіна О. Стратегія довіри в глобальному вимірі з фінансовою цивілізацією / О. Кожемякіна // Збірник наукових статей за ред. З. Скринник. Київ : УБС НБУ, 2015. - С. 190–197.

11. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96–ВР URL : [https:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96– %D0%B2% D1%80](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80)

12. Кузьмич А., Кузьмич О. Довіра громадян до органів місцевого самоврядування в Україні: фактори, наслідки та шляхи зміцнення / А. Кузьмич, О. Кузьмич // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Державне управління. – 2025. - № 1(21). - С. 62-72..

13. Маслова Я.І. Взаємодія громадськості з органами публічної вади / Я.І. Маслова // Електронне наукове фахове видання «Юридичний науковий електронний журнал». - 2023. № 3. - URL: http://lsej.org.ua/3_2023/71.pdf.

14. Мельник Д. Довіра та недовіра як феномени комунікативної дії в контекстах сучасних гуманітарних технологій / Д. Мельник // Вісник Львівського університету. Серія психологічні науки. - 2024. - Випуск 22. - С. 139-148.

15. Назаренко М. Левицький А. Сучасний стан та шляхи вдосконалення політичної довіри в умовах демократизації // М. Назаренко, А. Левицький // Публічне управління і право: історія, теорія, практика : збірник наукових праць. - 2021. - Вип. 1. - С. 49-55.

16. Назимко Є.С. Громадська експертиза та громадські обговорення як форми безпосередньої демократії при вирішенні місцевих справ / Є. С. Назимко // Юридичний науковий електронний журнал. - 2023. - № 9. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-9/137>

17. НКЦК прийняв рішення обмежити використання Telegram в органах державної влади, військових формуваннях, на об'єктах критичної

інфраструктури // Офіційний сайт РНБО України. – URL: <https://www.rnbo.gov.ua/ua/Diialnist/6994.html>

18. Нестеренко Л. Б. Діалог як інструмент комунікації в територіальних громадах / Л. Б. Нестеренко // Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. пр. - Вип. 91 / редкол.: Г. І. Чанишева (голов. ред.) та ін. Одеса: Гельветика, -2021.- С. 135-141.

19. Остапенко М. А., Бунгеа Л. С. Довіра до влади як ресурс розвитку суспільства // Регіональні студії. - 2023. - № 35. – С. 16–21. <https://doi.org/10.32782/2663-6170/2023.35.2> с. 17

20. Орищук В. В. Симуляція довіри: вплив гіперреальності на сучасне публічне управління / В. В. Орищук // Інформація і право. - 2025. - № 1. - С. 62-75. - URL: <http://jnas.nbuiv.gov.ua/article/UJRN-0001563520> с. 66-67

21. Пахнін М. Правові форми взаємодії між органами публічного управління та засобами масової комунікації. Підприємництво, господарство і право, 2019. – № 6. С. 178–182.

22. Пахомова Т. Соціальна довіра до органів публічної влади як категорія соціального управління / Пахомова Т., Рокотянська А. // Соціально-економічні проблеми і держава. - 2019. - Вип. 2 (21). - С. 146-154. - URL: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2019/19ptiksu.pdf>

23. План дій Ради Європи для України на 2023–2026 рр.: Керівний комітет оцінює перший рік його реалізації. URL: <https://www.coe.int/uk/web/kyiv/-/council-of-europe-action-plan-for-ukraine2023-2026-steerin>

24. Порядок сприяння проведенню громадської експертизи діяльності органів виконавчої влади затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 5 листопада 2008 р. № 976. Офіційний вісник України. 2008. № 86. Ст. 2889.

25. Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації: Закон України від 23 вересня 1997 року № 539/97–ВР. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1997. № 49. ст. 299.

26. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1700-VII // Відомості Верховної Ради України. - 2014. - № 49. Ст. 2057. - URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>

27. Порядок сприяння проведенню громадської експертизи діяльності органів виконавчої влади: Постанова Кабінету Міністрів України від 5 листопада 2008 р. № 976. // Верховна Рада України. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/976-2008-%D0%BF#Text>

28. Про внесення змін до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» щодо забезпечення прозорості місцевого самоврядування»: Закон України від 22 лютого 2024 року № 3590-IX. -иURL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3590-20#Text>(да

29. Про громадський контроль : проект Закону України від 13 травня 2015 р. № 2737–1 // Верховна Рада України. - URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=55101.

30. Про затвердження Комплексної програми соціальної підтримки ветеранів війни та членів їх сімей у Миколаївській області на 2025-2027 роки: рішення Двадцять сьомої позачергової сесії восьмого скликання Миколаївської обласної ради № 2 від 13 лютого 2025 року. - URL: <https://www.mk-oblrada.gov.ua/UserFiles/decree/174047843967bd97e7ba413.pdf>

31. Про звернення громадян. Закон України від 02.10.1996 № 393/96–ВР // Верховна Рада України. - URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80#n28>.

32. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 // Верховна Рада України. - URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text>.

33. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13 січня 2011 року № 2939-VI. – URL. : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text>

34. Про інформацію: Закон України від 2 жовтня 1992 року № 2657–XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>

35. Про електронні комунікації : Закон України від 16 грудня 2020 року. № 1089-IX – URL. : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-20#Text>
36. Про інформацію : Закон України від 02.10.1992 № 2657-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1992. - № 48. – ст. 650.
37. Про внесення змін до Закону України «Про звернення громадян» щодо електронного звернення та електронної петиції: закон України від 02.07.2015 р. № 577-VIII // Верховна Рада України. - URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/577-19>
38. Про громадські об'єднання: Закон України від 22 березня 2012 року № 4572-VI // Верховна Рада України. - URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17#Text>.
39. Про соціальний діалог: Закон України від 23 грудня 2010 року № 2862-VI. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2862-17#Text>
40. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР // Верховна Рада України. - URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/280/97-%D0%B2%D1%80>
41. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 р. № 889-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/889-19/find?text=%E4%E8%F1%F2%E0%ED%F6%B3%E9%ED%E0+%F0%EE%E1%EE%F2%E0>
42. Про службу в органах місцевого самоврядування: Закон України від 7 червня 2001 року № 2493-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2493-14#Text>
43. Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації: Закон України від 23 вересня 1997 року № 539/97-ВР // Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1997. № 49. ст. 299.
44. Про публічні консультації: закон України від 20 червня 2024 року № 3841-IX // Верховна Рада України. - URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3841-20#Text>.

45. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389–VIII. // Верховна Рада України. - URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>

46. Про Національну стратегію сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021–2026 роки: Указ Президента України від 27.09.2021 р. № 487/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/487/2021#Text>

47. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 2 червня 2016 року № 1402-VIII // Відомості Верховної Ради, 2016, № 31, ст.545. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>

48. Проект Закону про громадський контроль № 4697 від 14.04.2014 р. // Верховна Рада України. - URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=50646.

49. Проект Закону про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо особливостей досудового розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із знищенням осіб без вісті за особливих обставин в умовах воєнного стану. // Верховна Рада України. - URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/55640>

50. Пустовіт Ю.Ю. Правові засади громадського контролю / Ю. Ю, Пустовіт // Юридичний науковий електронний журнал. - 2022. - № 8. - С. 336–339.

51. Саліженко О. Відкритість - головна вимога перед Радою в 2025 році / О. Саліженко // Чесно. – URL: <https://www.chesno.org/post/6286/>

52. Свиридюк Ю. Національне агентство з питань запобігання корупції відкрило публічний доступ до реєстру декларацій // Суспільне новини. 10 грудня 2023. URL: <https://suspilne.media/636344-nacionalne-agentstvo-z-pitan-zapobiganna-korupcii-vidkrilo-publicnij-dostup-do-reestru-deklaracij/>

53. Свідерська О. І., Дидів М.-В. В. Психологічні особливості формування магічного мислення / О. І. Свідерська, М.-В. В. Дидів // Вісник Національного університету оборони України. - 2021. - Т. 57, № 4. - С. 104-110. - URL: <https://doi.org/10.33099/2617-6858-2020-57-4-104-110>

54. Типове положення про громадську раду при органі виконавчої влади: постанова Кабінету Міністрів України від 15 жовтня 2004 р. № 1378. – URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/10242020>
55. Ханик Ю.Б. Вплив рівня довіри громадян до суб'єктів публічної влади на застосування публічного маркетингу в Україні / Ю.Б. Ханик // Аспекти публічного управління. - 2021. - № 2. Т. 9. - С. 43–49.
56. Як проводились консультації з громадськістю у II кварталі 2025 року // Кабінет міністрів України. - URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/17-civik-2018/rubrik_konsult/zvit-2025-2-kva.pdf
57. DataReportal – Global Digital Insights. DIGITAL 2024: UKRAINE. – URL: <https://datareportal.com/reports/digital-2024-ukraine>
58. Drivers of Trust in Public Institutions in Finland. OECD Publishing, Paris, 2021. - <https://doi.org/10.1787/52600c9e-en>.
59. Government of Ireland (2023), Better Public Services - Public Service Transformation 2030 Strategy, - URL: <https://www.gov.ie/en/publication/80247-better-public-services-public-service-transformation-2030-strategy/>.
60. Government of Norway (2022), About the trust reform. - URL: <https://www.regjeringen.no/no/tema/statlig-forvaltning/forvaltningsutvikling/tillitsreform/informasjon-om-arbeidet-med-tillitsreformen/id2894125/>.
61. Government at a Glance 2025. Report. 19 June 2025. - URL: https://www.oecd.org/en/publications/2025/06/government-at-a-glance-2025_70e14c6c/full-report/levels-of-trust-in-public-institutions_62a3b94e.html#indicator-d1e5214-1a22a318f8
62. Government of Canada Trust and Transparency Strategy // Government of Canada. – URL: <https://www.canada.ca/en/government/system/government-wide-reporting-spending-operations/trust-transparency/government-canada-trust-and-transparency-strategy.html>

63. Heather Dailey Can Transparency Save Trust? The State of U.S. Public Confidence in 2024. - URL: <https://publicsectornetwork.com/insight/can-transparency-save-trust-the-state-of-us-public-confidence-in-2024>

64. Mascherini M. Trust in crisis: Europe's social contract under threat / M. Mascherini // Eurofound. – 2 May 2024. - URL: <https://www.eurofound.europa.eu/en/commentary-and-analysis/all-content/trust-crisis-europes-social-contract-under-threat>

65. OECD Survey on Drivers of Trust in Public Institutions – 2024 Results. Building Trust in a Complex Policy Environment. 10 July 2024. - URL: https://www.oecd.org/en/publications/oecd-survey-on-drivers-of-trust-in-public-institutions-2024-results_9a20554b-en.html

66. OECD (2025), Drivers of Trust in Public Institutions in Australia, Building Trust in Public Institutions, OECD Publishing, Paris. Retrieved from: <https://doi.org/10.1787/28a876c2-en>.

67. OECD (2024), Drivers of Trust in Public Institutions in Chile, Building Trust in Public Institutions, OECD Publishing, Paris. Retrieved from: <https://doi.org/10.1787/0eb6341f-en>.